

20
18

DE SAMENLEVING AAN ZET

VAN INITIATIEF TOT INITIATIEF - TWEE INTERESSANTE ONTMOETINGEN

■ LOKALE PARTICIPATIE IN SCHAIJK ■ **SOCIALE VEERKRACHT VERSUS**
ONDERMIJNENDE CRIMINALITEIT ■ DE MEERWAARDE VAN SOCIAL DESIGN
■ ROTTERDAM MAAKT WERK VAN INCLUSIE ■ **WAT UNIEKE SPORTERS BEWEEGT** ■
KRACHTEN BUNDELEN VOOR MOBILITEIT ■ HET ZET VAN MORGEN

INHOUD

3	VOORWOORD	38	SOCIALE VEERKRACHT VERSUS ONDERMIJNENDE CRIMINALITEIT
4	PARELS VAN ZET IN 2017		
6	HET ZET VAN MORGEN	43	EYEOPENERS
8	VAN INITIATIEF TOT INITIATIEF 1	44	HET ZET VAN MORGEN
18	WAT SOCIAL DESIGN TEWEEG KAN BRENGEN	46	VAN INITIATIEF TOT INITIATIEF 2
22	HET ZET VAN MORGEN	53	EYEOPENERS
24	LOKALE PARTICIPATIE IN SCHAIJK	54	HOE ROTTERDAM WERK MAAKT VAN LOKALE INCLUSIE
28	COLUMN ROB VAN EGERAAT	58	ZO ZIE IK HET - ZO ZIEN WIJ HET
30	HET ZET VAN MORGEN	60	HET ZET VAN MORGEN
32	UNIEKE SPORTERS EN WAT HEN BEWEEGT	62	COLUMN HENRI SWINKELS
		63	UIT DE BIEB VAN ZET
		64	VRAAG VAN HET JAAR

Op de voorpagina Bianca Verkuijlen, één van de drijvende krachten achter de Toekomst van Schaijk (zie pagina 24).

Colofon

Zet 2018 is een uitgave van Zet, de verbindende schakel voor inclusie, participatie en sociale innovatie. Wij werken aan maatschappelijke vraagstukken met een sociale component, voor een samenleving waarin iedereen meetelt en mee kan doen. Dat doen we samen met overheden, ondernemers en maatschappelijke initiatieven en organisaties. De vernieuwende allianties die hierbij ontstaan, begeleiden wij van ambitie naar impact. Met oog voor kwetsbare groepen en belangen.

Redactieraad:
André Megens, Cindy van den Bremen, Kamieke van de Riet, Nick de Laat, Rob van Egeraat, Suzanne Kemmeren, Wies Arts.

Redactie:
Carolien Cornielje, Esther Bulkens, René Buuts, Sophie Lauwers, Wouter Schelvis

Eindredactie:
René Buuts

Vormgeving:
studio Ten Bosch

Fotografie:
Tessa Spaaij (tenzij anders vermeld)

Drukwerk:
GROELS \ print media people

Zet
Statenlaan 4
Postbus 271
5000 AG Tilburg
013-5441440
info@wijzijnzet.nl
www.wijzijnzet.nl

De activiteiten van Zet worden mede mogelijk gemaakt door de provincie Noord-Brabant.

Provincie Noord-Brabant

DE SAMENLEVING AAN ZET

Ons jaarmagazine 2018 toont een samenleving waarin mensen samen vorm en inhoud geven aan nieuwe ruimtelijke, economische, maatschappelijke en democratische perspectieven. Een samenleving die veerkrachtig is en dat nóg meer kan en wil worden, om bij te dragen aan de *global goals for sustainable development* die we allemaal omarmen. Soms voorzichtig, steeds vaker voortvarend, zien we initiatieven oppoppen van inwoners en sociale ondernemers rond vraagstukken van inclusie, gezondheid, leefbaarheid, maar ook van natuur, mobiliteit en energie. Kleine rimpelingen met mogelijk grootse effecten, zoals de voorbeelden in dit jaarmagazine laten zien.

De transformatie die deze manier van participeren vraagt, brengen we met elkaar lerend en ontwerpend tot stand. Dat proces kunnen we versnellen door creativiteit en verwondering toe te laten en debat en discussie vaker in te ruilen voor de dialoog. Soms botst en knettert het tussen belanghebbenden, maar meer en meer ontstaat het vermogen om samen te werken in netwerken en gezamenlijk ambities te realiseren. Vanuit het besef dat zo'n aanpak vanuit verschillende perspectieven oplossingen meer volhoudbaar, meer duurzaam maakt. Daarbij vragen alle partijen - van burgers, overheid en ondernemers tot onderwijs en maatschappelijk middenveld - zich af hoe dat moet en hoe je dat doet. Wat ruil je in, laat je los, wat verbrand je, verbouw je of vernieuw je? Dat bedenkt je niet vanuit één opvatting of invalshoek.

Daarom brengen we binnen Zet meerdere disciplines samen, om elkaar steeds te verleiden tot andere inzichten en perspectieven. Geloof me, dat kan ook intern weleens vonken en schuren, maar je weet het: zonder wrijving geen glans. Wat ons bindt en drijft is de overtuiging dat we van kleine rimpelingen soms een golfje kunnen maken; dat we samen het verschil kunnen maken in de maatschappelijke vraagstukken van vandaag. Dat doen we door initiatieven te stimuleren in hun 'right to challenge' en overheden uit te dagen op hun 'duty to involve'.

Als verbinder brengen we die leefwereld en systeemwereld bij elkaar. Als expert en facilitator helpen we hen waar te maken wat ze beogen en elkaar te versterken. Als luis in de pels zorgen we dat de stem van kwetsbare groepen en belangen wordt gehoord. Die verschillende rollen herken je in dit jaarmagazine vol leerzame lessen, nieuwe inzichten en bespiegelingen. Als rode draad portretteren we een vijftal jonge Zetters in ons werkveld. Een mooie manier om kennis te maken met Zet 2018.

Ik sluit af met het samenvattend appèl uit onze verkenning rond ondermijnende criminaliteit: let op elkaar, kijk niet weg, werk samen en trek (morele) grenzen, maar toon ook mededogen. Dat lijkt me een prima basis voor een inclusieve samenleving.

André Megens,
directeur van Zet

schakel naar
sociaal resultaat

PARELS VAN ZET IN 2017

Een samenvatting van onze financiële prestaties over 2017 vind je op www.wijzijnzet.nl (over Zet > organisatie). Op de website vind je ook meer informatie over wat ons drijft en onderscheidt en over de programma's en projecten waarin wij actief zijn.

DEMENTIE-VRIENDELIJK BRABANT 2017-2020

Dit programma ontwikkelen en runnen wij voor de provincie Noord-Brabant, die in 2020 dementievriendelijk wil zijn. Wij jagen lokale DVG-netwerken aan en helpen de beweging te borgen. Daarnaast zetten we in op kennisdeling en inspiratie, experiment en innovatie. In 2017 hebben we met vijftien nieuwe gemeenten de eerste gesprekken gevoerd voor het opzetten van een lokaal dementievriendelijk netwerk. De teller staat inmiddels op 37.

LOKALE PARTICIPATIE ALTENA

De fusiegemeenten Aalburg, Werkendam en Woudrichem, die per 1-1-2019 samen Altena gaan heten, besloten tijdens de herindeling actief met participatie van inwoners aan de slag te gaan. Wij begeleiden dat proces. In 2017 bespraken we met alle betrokkenen in welke vorm gemeenten en inwoners kunnen gaan samenwerken. Inmiddels hebben we een werkplaats ingericht om samen met de projecten te leren en experimenteren.

TILBURG VOOR IEDEREEN

Gesprekken met 150 ervaringsdeskundigen vormden in Tilburg de eerste stap op weg naar een lokale inclusie agenda. Tegelijk begonnen we met het schouwen van ruim 100 accommodaties op toegankelijkheid, inclusief de buitenruimte en het vervoer ernaartoe. De maatschappelijke opgave staat centraal: zorgen dat iedereen kan meedoen. Dat gaat ook over inclusief onderwijs en arbeidsparticipatie en vraagt verbinding met andere domeinen.

OP WEG NAAR CONTACT

Om het verband tussen mobiliteit en eenzaamheid breder op de agenda te zetten, kwamen wij tot de publicatie 'Op weg naar Contact', mede in opdracht van stichting Vervoer voor Elkaar. Anja Machielse, hoogleraar empowerment van kwetsbare ouderen, nam het eerste exemplaar in ontvangst, met het verzoek ons boekje door te geven. Via Boris van der Ham bracht deze estafette ons in 2018 bij de Tweede Kamercommissie voor VWS.

INNOVATION IN HEALTH AND CARE FOR ALL

Leren van elkaars innovatiebeleid rond 'langer thuis' en daar actief op reflecteren. Dat is het doel van dit vijfjarige Interreg-project met deelnemers uit negen Europese regio's. Een mooie kans om samen met projectpartners Zorgbelang Brabant en provincie Noord-Brabant onze eigen leercurve te versnellen. In onze Brabantse visie ligt de sleutel bij het sociaal ondernemerschap: hoe maak je een goede businesscase van sociale innovaties?

QUICKSCAN INCLUSIEF BELEID (MOERDIJK)

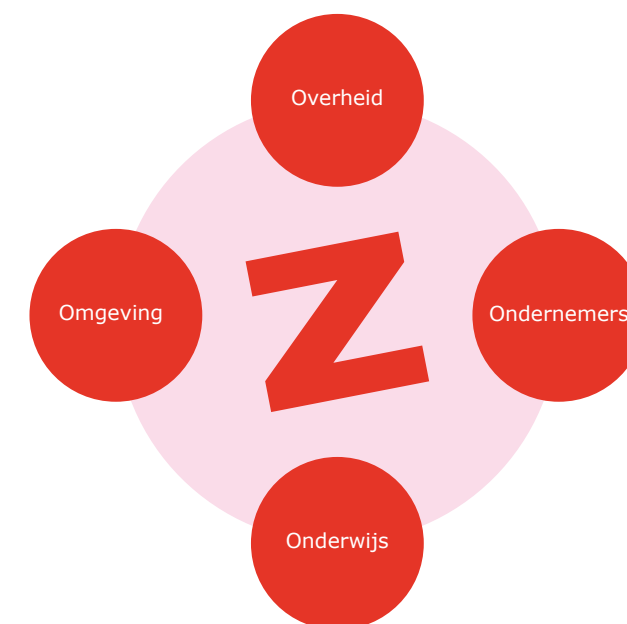

Voor diverse gemeenten brachten wij in kaart in hoeverre hun beleid voldoet aan het VN-verdrag voor de rechten van mensen met een beperking. Zo zien ze op welke punten actie gewenst is, met name rond de Wmo, de Jeugdwet, de Wet Passend Onderwijs en de Participatiewet. In Moerdijk herhaalden wij onze quickscan van vijf jaar geleden. Daar is het verbeterpotentieel goed benut en staan nu alle seinen op groen.

STÉRK.BRABANT

Onder deze vlag werken Zet, Zorgbelang Brabant, de provincie Noord-Brabant én andere netwerkpartners samen om maatschappelijke initiatieven sterker en volhoudbaar te maken. We brengen vraag en aanbod bij elkaar en delen kennis en inspiratie. Al doende leren we als community wat werkt, wat impact heeft en wat ieders rol kan zijn in het benutten en versterken van de sociale veerkracht in Brabant.

SCHAKEL NAAR SOCIAAL RESULTAAT

De maatschappelijke vraagstukken van vandaag en morgen raken altijd meer spelers en domeinen. Geen partij kan het meer alleen. Daarom vormt Zet slimme coalities tussen actieve inwoners, bedrijven, onderwijs en overheid. Wij zijn de verbindende schakel, naar sociaal resultaat.

"IK ZIE ELKE DAG
HOE BURGERINITIATIEVEN
HET VERSCHIL MAKEN"

CAROLIEN CORNIELJE

"Deze werkvorm hebben we ontwikkeld om mensen die betrokken zijn bij maatschappelijke initiatieven vertrouwd te maken met de begrippen rond impactmonitoring. En dat werkt! Je krijgt ook meteen het gesprek over het belang en de waarde ervan, in dit specifieke geval voor de dementievriendelijke gemeenschap waar deze deelnemer (links op de foto) in meedraait.

Bij onze impactmonitor bepaal je samen op welke waarden je initiatief zich richt en scoor je na verloop

van tijd hoe mensen de resultaten beleven. Dat zijn ook waarden zoals geluk, gezondheid of leefbaarheid. Zo kom je als samenleving tot andere keuzes. Een mantelzorger is bijvoorbeeld van levensbelang voor onze participatiemaatschappij, maar kan minder verdienen dan iemand die de zorg bij een instelling laat. Kunnen we dat niet anders organiseren? Dat vind ik dus ontzettend interessant. Door je maatschappelijke impact te monitoren, kun je ook zien of je bereikt wat je voor ogen hebt. Dat lerende aspect kan initiatieven verder brengen. Laat dat nou precies zijn waar we ons met Stérk.Brabant op richten. Daar zie ik elke dag hoe burgerinitiatieven met hun drive het verschil maken.

Wat mij erg aanspreekt, is dat we burgers meer maatwerk kunnen bieden, doordat ook complexe vraagstukken nu op lokaal niveau worden aangepakt. Mits we de burger en de problemen die deze ervaart écht als uitgangspunt nemen. Ook moeten we nadenken over nieuwe en andere vormen van samenwerken, om te zorgen dat de juiste hulp bij die gewone burger terecht komt. Als organisatiewetenschapper wil ik daar een rol in spelen en bijdragen aan een samenleving zoals ik die graag zie. Bij Zet weeg je dan altijd de belangen mee van de mensen die niet aan tafel zitten. Helemaal mijn idee."

Carolien Cornielje, MSc

VAN INITIATIEF TOT INITIATIEF

1. KilimanjaroWonen in gesprek met Broodje Aap & Linke Soep

Maatschappelijke initiatieven kunnen veel leren van elkaar. Die overtuiging was één van de redenen om te starten met Stérk.Brabant. Twee leden van deze community schoven bij ons aan. We praten met Kitty Heslen (KilimanjaroWonen) en Rian van Pelt (Broodje Aap & Linke Soep) over successen, obstakels en voortschrijdend inzicht.

Kitty Heslen

Rian van Pelt

Broodje Aap & Linke Soep is een interculturele lunch- en cateringsservice die op een positieve en praktische manier een bijdrage wil leveren aan participatie, inburgering en wederzijds begrip. De gerechten worden gemaakt door nieuwkomers. Catering is het middel, meedoen het doel. Het initiatief is drie jaar geleden ontstaan toen Rian van Pelt zelf een nieuwe wending wilde geven aan haar leven. Samen met Regine Griep ontwikkelde ze het idee.

Rian van Pelt Het gaat bij ons om ontmoeten, elkaars verhaal horen en elkaar leren kennen. Door samen met Tilburgers te koken, samen de maaltijd te nuttigen, samen gasten te ontvangen, gebruik je de taal en ben je zinvol bezig. Vanuit die basis helpen wij mensen om een perspectief te ontwikkelen voor de toekomst.

Waar moeten we dan aan denken?

RP Nou, wat wil je in Nederland? Waar ga je aan werken? Wie ben je, wat kun je en wat doe je volgend jaar?

Kitty Heslen Dus ze blijven niet bij jullie?

RP Nee, de bedoeling is dat ze zelf gaan nadenken: wat kan ik hier eigenlijk doen, wat wil ik bereiken? Inburgering is daar op dit moment helemaal niet op gericht. Totaal niet.

KH Als je het nu over 'wij' hebt, zijn dat nog steeds jullie twee?

RP Het afgelopen jaar hadden we een team van zeven mensen, waaronder een arbeidsdeskundige, iemand uit de horeca die de catering tot ontwikkeling heeft gebracht, iemand die in de keuken de groepen begeleidde, een projectleider en ik hield me bezig met de taal, de deelnemers en de vrijwilligers. Komend seizoen gaan we met een kleiner team verder.

KH Dan heb je dat idee, en toen?

RP Met dat idee wonnen we de landelijke hoofdprijs in de VSB ideeënwedstrijd. Er was nog geen nieuwkomer in beeld en ook nog geen keuken en geen afnemers. Alleen dat idee. Toen hebben we het plan verder uitgewerkt en contact gezocht met initiatieven die er al zijn. Via Tilburg Akkoord* kregen

we financiële ondersteuning om sowieso een jaar te kunnen werken. Van ContourdeTwern mochten we een wijkcentrum gebruiken en via de Peerke Donders-stichting en andere organisaties vonden we nieuwkomers bereid om mee te doen. De eerste maanden hebben we met tien nieuwkomers op een vierpitsstelletje allerlei dingen uitprobeerd.

KH Hoe wisten jullie dat die nieuwkomers daar op zaten te wachten?

RP Dat wisten we helemaal niet. We zijn mensen gaan zoeken, vinden jullie het leuk om te koken? Om de taal te gebruiken? Om een plek te hebben waar je met elkaar in contact bent, waar je Nederlanders tegen komt? Die vonden we onder andere via de SNV. Via hen en taalscholen zijn er steeds mensen bij gekomen. Ik heb één moment gehad dat ik ben gaan werven bij taalscholen. Daarna hebben we nooit iets aan werving hoeven doen. Mensen kwamen vanzelf naar ons toe, tot de dag van vandaag.

KH Toen moest je nog mensen hebben die kwamen lunchen.

RP We hebben proeverijen gehouden voor kennissen en voor organisaties om naamsbekendheid te krijgen. De gemeente Tilburg, ContourdeTwern maar ook andere organisaties waarmee we contact hebben, droegen ons allemaal een warm hart toe. Onze eerste opdracht was voor minister Koenders. Dan maak je een vliegende start.

KH Leuk!

RP We hebben eigenlijk vanaf de eerste dag heel veel catering gedaan en laten zien dat we bestaansrecht hebben. Alleen al door het feit dat er zo veel nieuwkomers bij ons binnenkomen. Mensen die zich veilig voelen bij ons, die hun verhaal kwijt kunnen en met hun vragen terecht kunnen.

KH En hoe financier je het? Kun je draaien op de lunches?

RP We wilden een sociale onderneming worden met een commerciële poot om te verduurzamen, financieel gezien. Dat werkt niet. Catering is

daar niet de meest geschikte branche voor. Je moet ontzettend concurreren met andere bedrijven, en dat lukt niet als je daar zo'n maatschappelijk verhaal aan hebt hangen. Want dat kost enorm veel geld en energie. Er zijn wel voorbeelden van commercieel geslaagde initiatieven, maar dan blijft het maatschappelijke deel achter. Hoe je die balans krijgt tussen de maatschappelijke en de commerciële doelstellingen, dat is onze zoektocht.

We bieden mensen een plek waarin zij naar werk toe kunnen groeien. Niet in twee, drie maanden, want dat werkt niet. Je kunt mensen wel aan een lopende band zetten, maar daar leer je geen Nederlands. Bovendien zijn nieuwkomers nog bezig met waar ben ik eigenlijk terecht gekomen, welke taal spreek ik hier en hoe werken al die dingen in Nederland? Dat is niet iets wat je in drie maanden leert. Daar moet je duurzaam op inzetten. Wij hoopten dat de gemeente ons financieel zou ondersteunen. Maar dat gebeurt niet. We worden gefinancierd door projectfondsen en een stukje catering.

KH Dat snap ik niet. Eigenlijk doen jullie met Broodje Aap & Linke Soep iets aan arbeidsinpassing. Je doet er misschien iets langer over dan de gemeente zou willen, maar je doet het wel. Je doet iets aan inburgering, ook daar is budget voor. Al geven ze je maar de helft van wat een ander krijgt, dan zou het moeten lukken. Samen met de inkomsten vanuit de catering en wat sponsors.

RP Alle mensen vanuit de gemeente die met uitvoering bezig zijn, die ondersteunen ons. Maar de beleidsmakers kiezen uiteindelijk steeds voor de bekende partijen. Aan de ene kant is dat frustrerend, maar zo kunnen we wel een eigenwijs project blijven. Je hoeft niet met héél weinig geld een heel grote doelstelling voor de gemeente te gaan uitvoeren.

KH Dat zie ik bij veel van dit soort prachtige initiatieven, dat er een enorme discrepantie zit tussen de mooie woorden over burgerparticipatie en de praktijk.

We switchen naar ZorgSamenbuurten, een project van KilimajaroWonen. In ZorgSamenbuurten wordt het sociale kapitaal in buurten of dorpen geactiveerd. Daardoor ontstaat een stevig sociaal netwerk waardoor mensen langer zelfstandig thuis kunnen wonen. Ieder project start met een bewonersbijeenkomst om samen te praten over de vraag 'hoe maken we samen een buurt waar het fijn is om oud te worden'. KilimanjaroWonen ondersteunde inmiddels in 17 heel diverse buurten het opstartproces.

RP Kilimanjaro?

KH Die naam is ontstaan uit een combinatie van onze voornamen Kitty, Linda, Magdalena, de oprichters van Kilimanjaro. En die berg is een hele mooie metafoor omdat je samen met elkaar die tocht maakt. Hij is hoog, maar begaanbaar.

Hoe is jullie initiatief ontstaan?

KH Dan moet ik beginnen bij KilimanjaroWonen. Wij zijn een stichting die bewonersinitiatieven begeleidt bij projecten op basis van collectief particulier opdrachtgeverschap. Wij ondersteunen alleen initiatieven die méér willen dan alleen huizen bouwen. Mensen moeten wel iets willen van verbinding met elkaar. Sociale cohesie. Op een gegeven moment zei een buurvrouw: dat gedachtegoed van Kilimanjaro wil ik ook wel in onze buurt, maar ik ga niet verhuizen. Kan dat? Toen hebben we alle 60+-ers om ons heen uitgenodigd met de vraag: hoe zou je deze buurt nog leuker kunnen maken om op een prettige manier samen oud te worden? De opkomst was enorm; er kwamen 135 mensen naar de bijeenkomst. Daar bleek dat ontmoeting een belangrijk issue was. Dat had ik niet verwacht, want ik woon in een hele leuke buurt, waar mensen écht elkaar wel kennen. En we hebben een gemeenschapshuis aan de hoek van de straat, bij wijze van.

De faciliteiten waren er dus eigenlijk al?

KH Nou, in dat gemeenschapshuis hielden wij die bijeenkomst. Dus ik vroeg waarom ze daar niet naartoe gingen? Allemaal bezwaren: het is vaak niet open, je zit hier tussen

Foto: Bea Straver

Foto: Broodje Aap & Linke Soep

Boven: ZorgSamenBuurt Helmond Onder: Broodje Aap & Linke Soep

Rian van Pelt "HOE JE DIE BALANS KRIJGT TUSSEN DE MAATSCHAPPELIJKE EN DE COMMERCIËLE DOELSTELLINGEN, DAT IS ONZE ZOEKTOCHT."

Kitty Heslen "DAT ZIE IK BIJ VEEL VAN DIT SOORT PRACHTIGE INITIATIEVEN, DAT ER EEN ENORME DISCREPANTIE ZIT TUSSEN DE MOOIE WOORDEN OVER BURGERPARTICIPATIE EN DE PRAKTIJK."

de biljarters in je eentje koffie te drinken en je weet nooit of je mensen uit de buurt treft. Wat bleek? Behalve de mensen van de bridgeclub kwam er niemand. Toen hebben we een hele grote bijeenkomst gehouden voor de hele buurt, jong en oud, en ook aan hen gevraagd: dit zijn de ideeën, heb jij er ook nog? En wil je, als je tijd hebt - en je mag altijd nee zeggen - iets voor een ander doen? Op die vraag zegt dus iedereen ja. Vervolgens werd de woningcorporatie zo enthousiast dat we de sleutel kregen van een huisje dat ze wilden slopen aan de overkant van onze buurt.

Wat blijkt: één keer per jaar kan vrijwel iedereen. Nou, dat is genoeg. Toen hebben we al die mensen gemaild: we hebben een huisje, kom je kijken? Dezelfde avond was het al ingericht. Er stonden boekenkasten, boeken, en wie het heeft gedaan weet ik nog steeds niet. Daar zijn we in 2012 begonnen met koffieochtenden. Tot op de dag van vandaag mag je maar één keer per maand gastvrouw zijn, anders komen die anderen niet aan de beurt.

Wat doen jullie zoal?

KH We hebben een wijkbibliotheek en vijf ochtenden per week is er koffie-inloop. Er is een fysiotherapeut die sportieve beweging geeft. Iedere woensdagochtend, al vijf jaar lang, gaat een groep van zo'n tien, twintig mensen buiten oefeningen doen of samen wandelen of mindfulness. Een Française gaf Franse conversatie, bleken er ook een Engelse en een Duitse te zijn.

Hoe kreeg je mensen betrokken?

KH Bij de bijeenkomst hadden we de top tien van ideeën geclusterd. En de laatste vraag was: wie doet er mee? Wat denk je? Niemand. Want ze hebben het te druk, en kleinkinderen... Toen stelden we de vraag anders: kan je wel één keer per maand of één keer per jaar?

Foto: Bea Straver

Foto: Broodje Aap & Linke Soep

Boven: ZorgSamenBuurt Helmond Onder: Broodje Aap & Linke Soep

Er is een leesclub. Kortom: allerlei activiteiten door buurtbewoners voor buurtbewoners.

- RP Wat maakt dat dat werkt, dat het zo druk blijft?
- KH Nou, heel eerlijk, dat puzzelt mij ook. Want ik wil graag dat het door blijft gaan. Ik ga dus nu verhuizen, en dat vind ik heel spannend. Terwijl ik niks meer doe dan eens per maand het gesprek leiden. Want we vergaderen met alle vrijwilligers, en dat betekent dus ook dat al die 40 denken: het is mijn project.

Zij voelen zich allemaal eigenaar...

- KH Een wat verlegen mevrouw zei eens tegen mij: nou, dan kunnen José en jij de kar wel trekken, maar als wij er niet in zaten dan hadden jullie een lege kar. Dat ik denk ja, dat is geweldig. Dus ik doe niks meer, al meer dan twee jaar niet. Alleen die gespreksleiding. Ik realiseer me overigens nu pas hoe belangrijk die gespreksleiding is. Maar ik bemoei me niet met de inhoud. Puur met het proces.

Waar stuur je op?

- KH We werken dus heel veel met rondjes, zodat iedereen aan de beurt komt. En ik spreek mensen aan: wat je zegt is één ding maar laten we het niet op deze toon zeggen. Dat soort dingen. En ik zie nu ook wel dat ik die positie heb gekregen omdat ik A, toch ook wel een professional ben en B, omdat ik de initiatiefnemer was. Dus ik heb ook credits.

Waar ben je het het meest trots op?

- KH Van mensen die ons inspiratieboekje ZorgSamenbuurt hebben gelezen krijg ik terug dat er zulke concrete handvatten in zitten. Dus ik krijg nu telefoontjes uit Almere, Leeuwarden, 'wij zijn ook begonnen met jullie boekje, maar we hebben nog één vraag'. Dat onze aanpak overdraagbaar is, daar ben ik het meest trots op.

Geldt die overdraagbaarheid ook voor je eigen rol?

- KH Er zijn altijd wel kartrekkers, en zolang die positie hebben gaat het goed. Zo gauw die kartrekkers

wegvallen, worden posities herschikt en dat gaat nogal eens mis. Dat geldt ook voor onze woonprojecten. Als je mensen dan zou kunnen leren om af en toe hulp te vragen als het om samenwerken gaat. Ga nou niet ruziën met elkaar, maar zeg gewoon: nu is er spanning dus we moeten even een professional inroepen. Niet omdat je het zelf niet kan, maar omdat je onderdeel bent van het systeem. Evelien Tonkens en Jan Willem Duyvendak wijzen in hun publicaties ook op het belang van professionals bij het verduurzamen van burgerinitiatieven.

Is dat je grootste les geweest?

- KH Ja, soms heb je iemand nodig die niet bij de groep hoort, die er boven gaat hangen en naar dat proces kijkt. En de tweede les die ik geleerd heb: het gaat om zingeving, ook bij Broodje Aap & Linke Soep. Die mensen hebben een plek. Die zijn geen consument, die zijn producent. En mensen worden gelukkig van zingeving. Niet van gepamperd worden en mogen meedoen.

En Rian, waar ben jij het meest trots op?

- RP Op de community die we met elkaar gevormd hebben. Een plek waar mensen zich thuis voelen en waar ze zo makkelijk en graag heengaan om, inderdaad, zin te geven. Waar ze geprikkeld worden om verder te denken en tot rust kunnen komen als het nodig is. En het belangrijkste: dat mensen zich bij ons gewaardeerd voelen.

Wat is de belangrijkste les die jij hebt geleerd?

- RP Wij zijn heel breed begonnen, met een heleboel doelstellingen. En taal, én inburgering, interculturele communicatie, én dat warme nest zijn voor een groep mensen, én mensen ook nog begeleiden naar werk. Bedrijven binnen krijgen... oooh, veel te veel. Dat gaat allemaal niet. Je moet niet teveel willen, heel dicht bij huis blijven. Oké, dit is wat wij doen. Een andere les is dat het belangrijk is om dat verhaal van die ander te horen. We kunnen heel leuk bedenken, we gaan jullie naar werk begeleiden. Maar dat kan alleen als mensen dat zelf willen. Je moet altijd blijven luisteren naar wat mensen zelf willen.

Rian van Pelt "JE MOET NIET TEVEEL WILLEN, HEEL DICHT BIJ HUIS BLIJVEN."

Kitty Hesen "WAT DE OVERHEID OOK KAN DOEN: BUREAUCRATIE BEPERKEN EN MEEDENKEN OVER OPLOSSINGEN BUITEN DE LIJNTJES. HET GAAT VAAK MEER OM CREATIVITEIT DAN OM GELD."

KH Klein vind ik inderdaad ook een heel belangrijk punt. Toen wij begonnen vroeg de buurt ernaast: kunnen wij niet meedoen? Ik zei: nee, je gaat niet bij ons op de klep hangen, we willen wel helpen. Ook daar was de opkomst goed. Even later hadden we allebei een huisje. Pal naast elkaar. En zij doen andere dingen. Toen onze huisjes werden gesloopt, wilde de corporatie wel helpen, maar dan moest het een oplossing voor drie buurten worden. Nu wonen wij in oude Philipsbuurten: buurt 1 was bedoeld voor de fabrieksmatigen, 2 voor het kader, 3 voor het hoger personeel. De bedoeling was dat die elkaar in het gemeenschapshuis zouden ontmoeten. Maar oude buurtbewoners wisten te vertellen dat dat destijds helemaal niet werkte. Tien vrijwilligers van ons en tien vrijwilligers van de andere buurt hebben zich over die gezamenlijke oplossing gebogen. Beide groepen zeiden: dat willen wij niet. We willen ons eigen stukje behouden.

De geschiedenis herhaalt zich?

KH Ongelofelijk dat wij dus al vijftig jaar volhouden dat je integratie van

bovenaf kunt opleggen. Wij hebben nu weer ons eigen huisje. Zelf gebouwd en bij elkaar gebracht als buurt. Heel bijzonder. Mijn advies: luister nou naar wat die mensen zelf willen. Ik zeg steeds vaker, ook als ik voor corporaties werk, als het groots en meeslepend moet zijn, zoek een ander. Want ik geloof niet dan mensen daar gelukkig van worden, dat dat is wat ze willen.

Dus dat is jouw derde les?

KH In het begin dacht ik: het kan niet waar zijn dat wij andere buurten uitsluiten, ik schaam me kapot. En nu denk ik, toch luisteren en aansluiten bij wat mensen willen. Niet meteen veroordelen. Dus dat is een belangrijk punt, waar ik wezenlijk anders over ben gaan denken. Ik had nog nooit eerder in een buurt gewerkt waar ik zelf woonde. Dat heb ik als een enorme verrijking ervaren.

RP We hebben natuurlijk allemaal te maken met beleidsmakers die op een bepaalde manier naar ons kijken en beslissingen nemen. Of juist geen beslissingen nemen. Terwijl, als je

van onderuit werkt, heb je een heel andere energie en een heel andere beleving van jouw project.

KH Iemand van de VNG vroeg me eens: wat kunnen wij nou doen om dit soort initiatieven te bevorderen. Ik zei: volgens mij niets. Mensen zijn geen marionetten die doen wat de overheid wil. Je kunt als overheid wel burgers informeren en enthousiasmeren. Gemeente Helmond organiseerde bijvoorbeeld een bijeenkomst voor alle wijkorganisaties waar burgerprojecten zoals ZorgSamenbuurt hun verhaal konden vertellen. Dat is fijn. Daar zit een ambtenaar die betrokken en bereikbaar is en die meedenkt. Wat de overheid ook kan doen: bureaucratie beperken en meedenken over oplossingen buiten de lijntjes. Zo heeft de gemeente Eindhoven gezorgd voor een locatie in de buurt waar we zelf een nieuwe huiskamer konden bouwen. Het gaat vaak meer om creativiteit dan om geld.

Hoe gaan jullie verder met Broodje Aap & Linke Soep?

RP We staan op het punt om een nieuw project te starten. Daar schrijven we nu een plan voor. Daarnaast gaan we een samenwerking aan met een taalschool, omdat de gemeente er naar toe wil dat het begeleiden naar werk meer bij hen komt te liggen. Samen beginnen we een horeca-taalgroep om inburgeraars naar werk te begeleiden. En dan is er nog een groep die niet onder die taalscholing en inburgering valt. Die net klaar zijn, analfabeet zijn of al langer in Nederland wonen. Mensen komen bij ons met de vraag: ik wil iets. Dáár willen wij iets voor doen. Dat doen we het komende seizoen met nog maar drie mensen: iemand voor de horeca, iemand voor de taal en projectleiding vanuit de taalscholen. Zo kunnen we ook onze eigenwijsheid behouden.

Zijn er nog andere plannen waarmee je de continuïteit waarborgt?

KH Ik heb het idee dat er zóveel mensen in Tilburg zijn die dit willen omarmen. Ik denk bijvoorbeeld aan een initiatiefgroep hier in Tilburg die in de Piushaven wil gaan wonen. Onderdeel van hun plan zijn enkele huurwoningen voor statushouders of mensen. Zij noemen zich 'overhebbers' in de zin van: wij hebben onze kennis, wij hebben een goed leven gehad en wij willen wat we 'over hebben' ontzettend graag ter beschikking stellen aan anderen. Zouden dat soort mensen geen vriend of ambassadeur willen worden van Broodje Aap & Linke Soep?

RP Vrienden van Broodje Aap... Ja, dat zou best kunnen. Daar hebben we wel een nieuw netwerk voor nodig.

KH Ik wil je best met een aantal mensen in contact brengen die jouw netwerk kunnen zijn.

RP Dat zou mooi zijn. In het begin hebben we wel geprobeerd om abonnementen te slijten bij bedrijven of personen. Dat liep niet goed.

KH Dan zijn ze consument, een ambassadeur is een mede-eigenaar. Dan raak je een heel andere snaar. Dat is echt een verschil.

Willen jullie elkaar of de lezer nog iets meegeven?

KH Ik zit hier tegenover een supergaaf project, dat wilde ik in ieder geval even zeggen.

RP Dankjewel Kitty! Wat ik de lezer wil meegeven: spreek eens een vluchteling aan.

KH Heel veel mensen zullen zeggen: ik kom nooit een vluchteling tegen. Jij biedt die kans!

Na het gesprek maken Kitty en Rian een afspraak om door te praten over het idee ambassadeurschap.

Rechts: Philémonne Jaasma

Links: Cindy van den Bremen

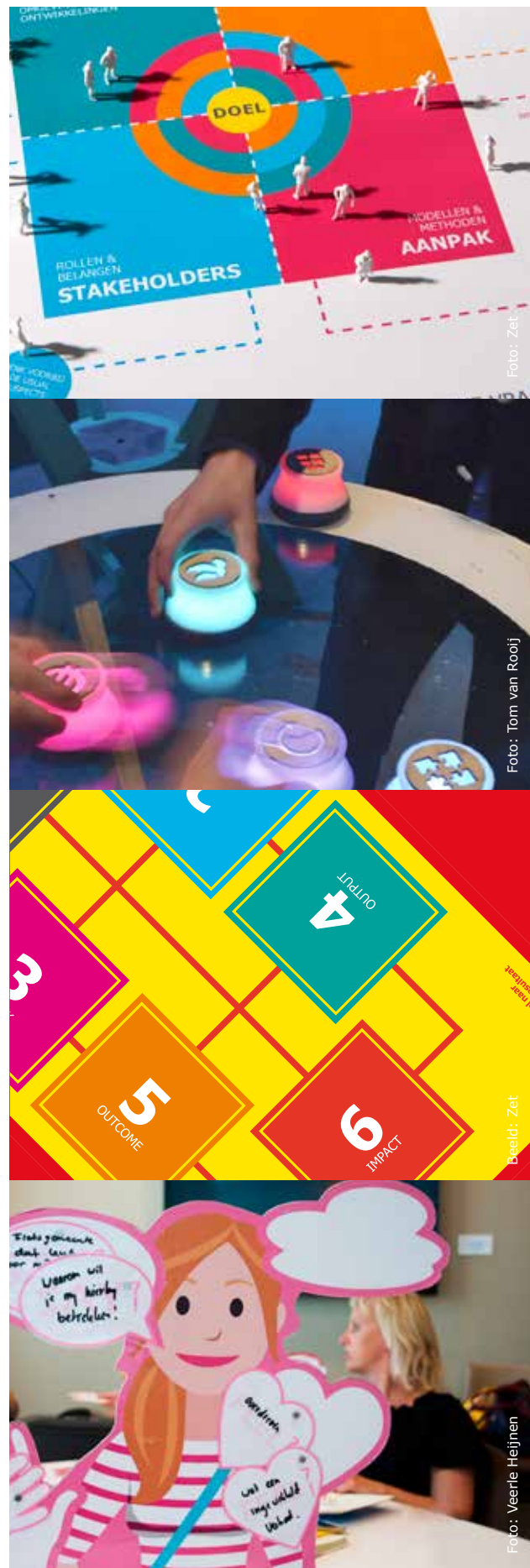

WAT SOCIAL DESIGN TEWEEG KAN BRENGEN

Cindy van den Bremen is sinds januari jl. programmamanager social design bij Zet. Daarnaast is ze verbonden aan de faculteit Industrial Design van de TU/e waar ze tevens is gestart met haar promotie.

Philémonne Jaasma is onlangs aan dezelfde faculteit gepromoveerd op de rol van design in inwoners- en overheidsparticipatie, met het concept rond de tafel waar Cindy en zij op de foto aan staan.

Philémonne is strategist bij VanBerlo en mede-eigenaar van [X]Changing Perspectives, partner van Zet. Samen belichten ze de meerwaarde van social design voor het aanpakken en oplossen van maatschappelijke vraagstukken.

Openbreken

Wat maakt design eigenlijk social? Voor Cindy is dat zonneklaar: "Wat ik ontwerp moet mensen helpen mee te doen in de samenleving óf van waarde zijn voor de manier waarop we samenleven." Bij die maatschappelijke relevantie ligt ook voor Philémonne de essentie. Zelf prefereert ze de term strategisch design en is ze vooral geïnteresseerd in multistakeholder-samenwerkingen. "Om te komen tot samenwerking vanuit ieders kracht wil je dat iedereen zijn rol kan pakken op de manier die hem of haar past. Niet iedereen heeft het vermogen om in te spreken bij een raadsvergadering. Met je interventie wil je het proces openbreken, een beslissend porretje geven, zodat een innovatie er komt. Ik wil dat er in die context iets gebeurt, waardoor mensen er zelf mee verder kunnen." Die volhoudbaarheid vinden ze allebei erg belangrijk.

Meer mindset dan methode

Waar ze het ook roerend over eens zijn: social design is meer een mindset dan een methode. De toelichting van Philémonne: "Doordat wij als ontwerper zijn opgeleid, zijn we gewend om vraagstukken holistisch te benaderen. We proberen het probleem in zijn brede context te doorgronden. Een bétageest is analytisch en fileert het probleem, wij blijven over grenzen heen kijken en leggen juist daardoor verrassende verbanden. Dan krijg je een heel andere dynamiek. Wij gaan niet voor deeloplossingen en worden niet onrustig van een beetje chaos."

Communities of practice

Volgens Cindy is die dynamiek precies waar deze samenleving in transformatie om vraagt. "Het draait allemaal om eigen verantwoordelijkheid, eigenaarschap, nieuwe verdienmodellen en gemeenschapsdenken. Terug naar de waarden van vroeger, maar dan wel op een nieuwe manier, in de context van vandaag. De gemeenschappen zijn breder en wisselender dan de verzuilde verbanden van vroeger. Nu heb je communities of practice: mensen die zich verenigen rond een

bepaald doel. Gemeenten moeten en willen iets met participatie. Die zijn bezig met de shift van een traditionele top-down manier van denken en werken naar een responsieve overheid."

Bruggen bouwen

De genoemde shift vraagt om andere capaciteiten en rol- en taakopvattingen van bestuurders en beleidsmedewerkers, stelt Cindy. "Zij moeten er ook voor zorgen dat de stem wordt gehoord van burgers die zich minder makkelijk laten gelden. We weten nog niet wat dat allemaal precies betekent voor organisaties en mensen en de manier waarop ze het beste kunnen samenwerken. Dat leren we in de praktijk, door het vooral te gaan doen. Voor Zet ligt daar een mooie taak als bruggenbouwer die systeemwereld en leefwereld verbindt en iedereen in de verandering meeneemt. Social design kan juist daarin van meerwaarde zijn."

Perspectieven uitwisselen

Een mooi voorbeeld van die meerwaarde is [X]Changing Perspectives. Dat zijn de interactieve tafels waar Philémonne in maart mee is gepromoveerd. Deze worden onder andere ingezet bij inspraakavonden om te verkennen en visualiseren wat voor deelnemers van belang is. Philémonne: "We gaan bewust op zoek naar de verschillen in plaats van de overeenkomsten rond een bepaald vraagstuk. Het is eigenlijk een oefening om buiten je eigen kaders te denken en te zien wat dat breder inzicht oplevert. Die overwegingen zijn vaak heel complex. Het doel is niet om ter plekke beslissingen te nemen. Dat is aan de politiek. Maar je krijgt wel alle aspecten in beeld om mee te nemen in het besluit."

Gelijkwaardige inbreng

Het systeem is zodanig ontwikkeld dat niet alleen de usual suspects aan het woord komen. Gelijkwaardigheid is een belangrijk uitgangspunt. De gemeente zit dan ook gewoon als één van de stakeholders aan tafel. Cruciaal zijn de zes tokens op elke tafel, die deelnemers zelf betekenis

kunnen geven. "Daarmee trekken we mensen uit hun gebruikelijk rol. Want als ambtenaar ben je ook vader en buurtbewoner en dan kijk je vaak weer heel anders naar een vraagstuk. Middels een real-time visualisatie volgen we precies wat er met de tokens gebeurt. Als we op een tafel interessante afwijkingen of verschuivingen signaleren, kunnen we die meteen met de hele groep bespreken."

Uitdagend

Cindy geeft nog een paar voorbeelden van wat social design kan doen. "Veerle, een student van de TU, heeft in het kader van haar afstuderen voor ons project in Altena persona's ontwikkeld die elk een type inwoner vertegenwoordigen. Deze kunnen beleidsmedewerkers als fictieve inwoners aan tafel zetten om het belang van de inwoners scherp op hun netvlies te houden. En in Waalwijk hebben we een praktische methodiek ingezet om een team van de gemeente inzicht te geven in de persoonlijke verschillen qua proces- en projectaanpak. Niet om tot één werkwijze te komen, maar juist tot uitbreiding van ieders repertoire. De werkvorm daagde hen uit te proeven van elkaars aanpak en denken. Wat kun je leren van elkaar? Hoe kun je ieders inbreng optimaal benutten? Wanneer zet je welke benadering in?"

BiblioTool

Het Denkraam van Zet en het nieuwe impactspel vallen wat Cindy betreft ook onder social design. "Dat zijn praktische tools voor verschillende momenten in processen en die hebben we nog wel meer in huis. Dat gaan we allemaal samenbrengen in onze BiblioTool waar we de tafels van Philémonne zeker in meenemen. Dat voorziet niet alleen in een behoefte van onze eigen medewerkers, maar volgens mij ook van de provincie, gemeenten, partners en andere relaties van Zet." Ook voor hen wil ze deze nieuwe 'bibliotheek' toegankelijk maken.

Participatiewerkplaats

Een ander idee waar Zet verder mee aan de slag wil, zijn lokale

werkateliers. Cindy vertelt dat in Altena een leegstaande school nu als zodanig is ingericht. "Samen met initiatiefnemers en beleidsmedewerkers van de gemeente zijn we er aan het leren en experimenteren. Er zit een procesbegeleider van Zet op dat project, die waar dat nodig is, andere specialisten invliegt op het gebied van veranderkunde, communicatie of social design. Zo'n werkplaats kun je natuurlijk in elke stad, kern of wijk inrichten. Dat sluit aan bij onze kijk op participatie: samen doen! Niet op afstand, maar tussen de mensen. Dat kan zóveel draagvlak en energie geven. Bovendien maak je die nieuwe aanpak zo werkenderwijs overdraagbaar."

Synergie

"Zet gelooft sterk in de synergie van een multidisciplinaire aanpak; een vraagstuk of interventie vanuit verschillende perspectieven aanvliegen." Ook wat Cindy betreft ligt daar de toekomst. Die ziet ze zeker ook in de samenwerking met 'haar' faculteit Industrial Design aan de Eindhovense TU. "Caroline Hummels, mijn promotor, is daar al jaren bezig met sociale innovatie en toetst haar theorieën graag in de praktijk. In die wisselwerking kunnen we elkaar natuurlijk prachtig aanvullen. Samen ontdekken aan welke knoppen we moeten draaien en wat de randvoorwaarden zijn voor succesvolle sociale innovatie. En wat de rol van de overheid hierin is. Dáár gaat het toch om."

"SOMS LIGT DE OPLOSSING
VOOR EEN PROBLEEM
VERRASSEND DICHTBIJ"

NICK DE LAAT

"Mobiël zijn is een belangrijke
voorwaarde om te kunnen meedoen
in de samenleving. Vaak is het
aanbod er wel, maar wordt het
onvoldoende gevonden of ervaren
mensen drempels om er gebruik van
te maken. In het project *Ouderen op
weg naar contact* werken we samen
met vrijwilligers en professionals
aan mogelijkheden om de doelgroep
wél gebruik te laten maken van de
vervoersvoorzieningen. Het idee is
dat ouderen dan ook beter in staat
zijn om een sociaal netwerk op te
bouwen en te onderhouden.

In Rucphen spelen mensen als
Jolanda Verschuur en Els Bouman
(rechts op de foto) daarin een
cruciale rol. Als wijkzusters komen zij

echt achter de voordeur. Zij weten of
iemand zich eenzaam voelt of bewust
alleen is. Kunnen dus aankaarten
waar het probleem ligt en zonodig
een oplossing aandragen die past
bij de betreffende persoon. Met dit
project vertalen wij die oplossingen
in tools die lokale samenwerking
ondersteunen. Zo krijgen we
beweging op gang en gaan mensen
samenwerken die eerder amper van
elkaars bestaan wisten. Dan ligt de
oplossing soms verrassend dichtbij.

Ik vind het mooi om zo concreet met
maatschappelijke ontwikkelingen
 bezig te zijn. Daarom werk ik ook
graag mee in Stérk.Brabant, een
ondersteunende community voor
initiatieven met maatschappelijke
doelstellingen. Daar speelt onder
andere het experiment met
de provincie om te kijken naar
een andere, meer responsieve
invulling van samenwerking met
die initiatieven. Erg interessant.
Als bestuurskundige begrijp ik de
complexiteit van het openbaar
bestuur, maar daar heeft een
bevroegen inwoner met een idee of
vraag natuurlijk geen boodschap
aan. Die wil vooruit. In dat
spanningsveld opereer ik graag.
Dan moet je bruggen slaan tussen
langetermijnontwikkelingen en
zorgvuldige afwegingen enerzijds en
anderzijds de honger naar resultaten
op korte termijn. Daar ligt wat mij
betreft een grote gezamenlijke
verantwoordelijkheid, om te
voorkomen dat mensen teleurgesteld
raken in de participatiesamenleving."

Nick de Laat, MA

De mensen die we spraken rond de Toekomst van Schaijk (vlnr): Alfons Smits, Karin Akkers, Piet Hein Jonkergouw, Bianca Verkuijlen en Roy van Boekel. Henrie Lamers was tijdens de opname helaas verhinderd.

LOKALE PARTICIPATIE
IN DE PRAKTIJK

RUIMTE BIEDEN
EN RUIMTE BENUTTEN

DE TOEKOMST VAN SCHAIJK

In het Brabantse Schaijk, gemeente Landerd, is vanuit de gemeenschap een klinkende visie voor de toekomst ontwikkeld, compleet met concrete plannen. Zet had het genoeg de eerste stappen van dit participatieproces te begeleiden. We spreken met de vier 'captains' van de lokale beweging: Bianca Verkuijlen, Henrie Lamers, Roy van Boekel en Alfons Smits, voorzitters van respectievelijk de plaatselijke zorgcoöperatie, voetbalvereniging, carnavalsstichting en het MKB. Op hun verzoek is ook Karin Akkers aangeschoven, als vertegenwoordiger van de werkgroepen. Piet Hein Jonkergouw, die als wethouder de beslissende voorzet gaf, spraken we uit praktische overwegingen apart. Zijn kijk vind je terug op pagina 27.

Niet zeuren maar doen

In veel dorpen wordt een dergelijke beweging gedreven door het verdwijnen van voorzieningen. Daar is in Schaijk geen sprake van. Het is een dorp met een levendige kern, een sterke sociale samenhang en een bruisend verenigingsleven. Een ondernemend dorp ook, waar ze van aanpakken weten. Niet zeuren maar doen. Die instelling tekent ook de mensen aan tafel, die het bovendien goed met elkaar kunnen vinden. Tijdens het gesprek merk je al snel: hier zit een téam. Dat helpt allemaal wel als je samen wilt werken aan de Toekomst van Schaijk.

Eigenaarschap

Bij praktische problemen wisten de captains elkaar al te vinden, maar ze hadden het idee dat er meer in zat, aldus Roy. "We merken allemaal dat de wereld aan het veranderen is. Je hebt elkaar meer nodig en redt het niet alleen met je eigen clubje. Piet Hein Jonkergouw heeft op het juiste moment op de juiste knop gedrukt. Hij en Bianca kenden Zet, in de persoon van André Megens. Zo is het balletje gaan rollen." De vier captains schreven een compact plan van aanpak en kregen binnen drie weken een go van de gemeente, die de procesbegeleiding financiert. "De gemeente heeft goede ervaringen met ons als het gaat om eigenaarschap, dat vertrouwen hebben we samen wel opgebouwd", aldus Bianca.

Hink-stap-sprong

Ze schreven alle organisaties en verenigingen in Schaijk aan om deel te nemen aan een gezamenlijke brainstorm. Daar kwamen zo'n zeventig reacties op. Gelukkig ook minder bekende gezichten vindt Roy. "We vertegenwoordigen alle vier een flinke achterban, maar zo kom je ook eens buiten je eigen bubbel. Op voorstel van Zet hebben we toen tafelcaptains gezocht vanuit ons eigen netwerk, die zo'n discussie met vier, vijf mensen in goede banen kunnen leiden. Zo gingen we al van vier naar vijftien betrokkenen en op de avond zelf zo'n zeventig. Dat sloot aan bij het plan om de groep

stapsgewijs uit te breiden. Bij Zet noemen ze dat de hink-stap-sprong."

Concrete plannen

Roy vervolgt: "André en Nick (de procesbegeleiders vanuit Zet, red.) stonden er op dat iemand uit Schaijk de avond zou presenteren. Dat hadden ze makkelijk naar zichzelf kunnen trekken, maar zo stimuleerden ze ons vanaf het begin om onze eigen krachten te benutten." Heel goed vindt ook Henrie: "Uiteindelijk moeten we zelf verder. Die eerste bijeenkomst gaf ons enorm veel energie. Aan vijftien tafels werd er gebrainstormd op basis van een zestal vragen. Daar kwamen dik twintig thema's uit waar mensen graag mee aan de slag wilden." De thema's werden rond vier hoofdsporen gegroepeerd, elk met één van de captains als motor. Elke thema kreeg de opdracht om zijn werkgroep uit te breiden met specifieke expertise. Zo groeide de groep weer een stap groter.

Veel kennis en kunde

Dit is ook het moment dat Karin in beeld komt. "Ik ben zelf aangehaakt door Joris, één van de tafelcaptains. Hij wist dat ik bij de gemeente Den Bosch werk en vroeg of ik wilde meedenken over een duurzame invulling van het buitengebied." Ze stapte vervolgens ook nog in een paar andere werkgroepen waarin de plannen verder werden doordacht en uitgewerkt. "Wat ik vooral heel mooi vind om te ervaren, is hoeveel kennis en kunde je op deze manier bij elkaar harkt. En dat in combinatie met een ongeëvenaarde drive, dat hart voor Schaijk. Echt heel knap gedaan." Ook Alfons roemt de nadruk op het gemeenschappelijk belang. "Als het goed is voor Schaijk, is het ook goed voor mij. Dat is precies de instelling die je nodig hebt."

Sociaal, groen en bruisend

Uiteindelijk rolde er een visie uit aan de hand van drie sterke punten waarop Schaijk zichzelf wil profileren als het sociale, het groene en het bruisende hart van de Maashorst, het omringende natuurgebied. Henrie:

"Zo raken we people, planet en profit en hebben we een plan waarin iedereen zich kan herkennen. Dat laatste was een voorwaarde waar Zet terecht op hamerde." Ze zijn het er allemaal over eens dat ze een goede balans hebben weten te vinden tussen die drie p's. Maar ook tussen ambitie voor de langere termijn en plannen waar ze morgen mee aan de slag kunnen. Ze willen op korte termijn resultaten laten zien, zichtbaar maken waar ze mee bezig zijn.

Resultaat laten zien

"We moeten geen vergaderclubje worden", vindt Henrie. "Sommige werkgroepen staan echt te popelen om aan de slag te gaan, andere zijn zelfs al begonnen. Zo is de werkgroep 'stille armoede' al met het hoofd sociale zaken in gesprek om te zorgen dat degenen die het nodig hebben de ondersteuning die er is ook weten te vinden." Nóg een mooi voorbeeld, rond toegankelijkheid. Een groepje ervaringsdeskundigen heeft foto's gemaakt van alle knelpunten in wandel- en fietspaden. Karin: "Daar kan de gemeente zó mee aan de slag." Volgens Bianca komt het allemaal hier op neer: "Hoe kunnen we Schaijk samen leefbaar houden, voor iedereen."

Veel doe-kracht in het dorp

"We staan nu voor de spróng", zegt Bianca, "het betrekken van de hele Schaijkse gemeenschap om de beweging de komende jaren gaande te houden." Er is een campagne team gevormd dat de boodschap breder moet trekken en mensen gaat oproepen om mee te helpen. "Die volgende fase is natuurlijk cruciaal. Nu moeten we ons niet laten tegenhouden door beren op de weg." Karin is er niet bang voor: "Er zit heel veel doe-kracht in ons dorp." Dat is ook Roys ervaring: "Je hoeft hier je hand maar op te steken en ze staan al klaar." Ze gaan sowieso door op de ingeslagen weg, maar willen de gemeente graag betrekken bij hun plannen om af te stemmen hoe deze het beste kunnen worden gerealiseerd. Ook daar hebben ze alle vertrouwen in. Terecht denkt Karin: "De grote kracht van onze

beweging is dat we niet met klachten komen, maar met oplossingen.”

B&W zijn positief

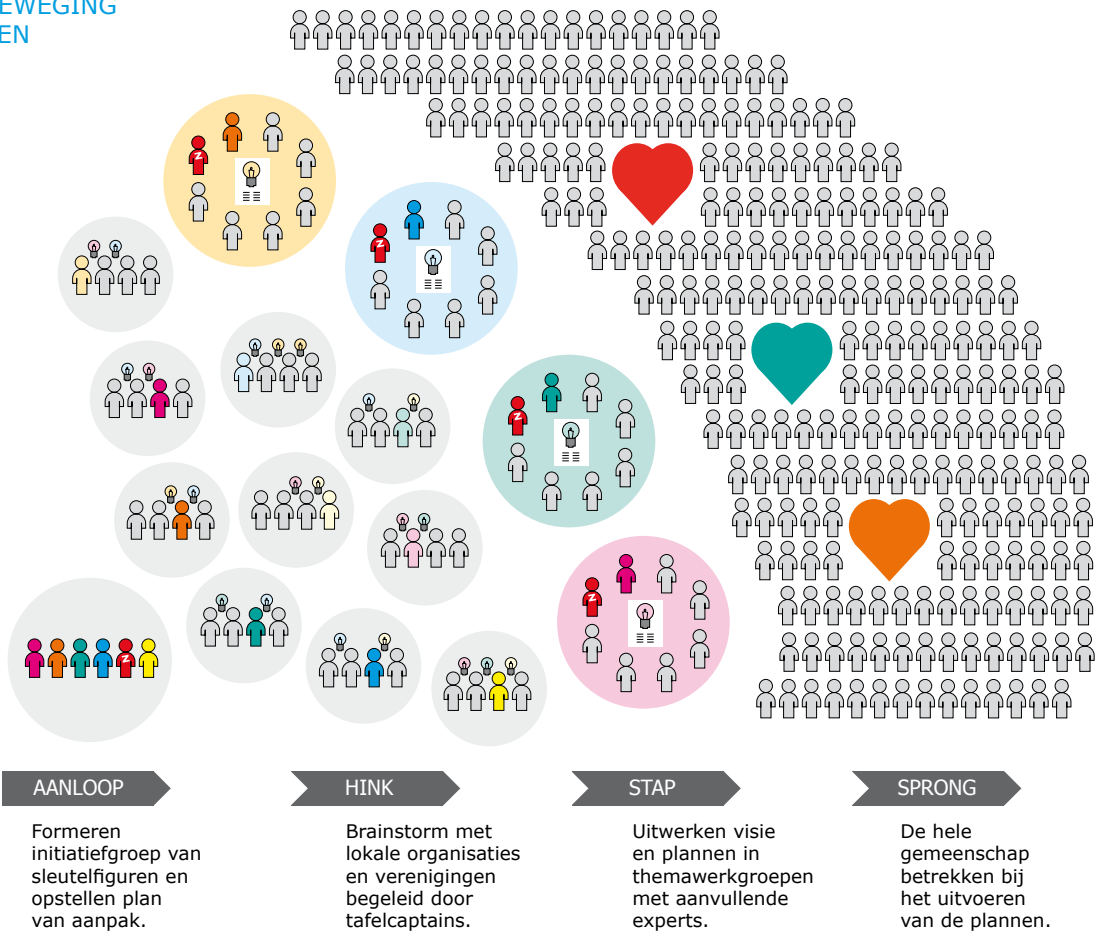
Ze hebben de uitkomsten onlangs aan het nieuwe college van B&W gepresenteerd. “Ons verhaal werd heel positief ontvangen”, meldt Karin, “met complimenten voor de duidelijke lijn. Ze vonden het evenwichtig, aansprekend en zagen

van gemeenten kunnen overnemen als zij denken dat het beter, slimmer en/of goedkoper kan.

Doen!

Alfons: “Met andere woorden: gemeente Landerd laat zich graag door ons uitdagen en stimuleert ons zaken zelf op te pakken. Uiteraard wel in overleg met hen. Daar moeten we samen ervaring in opbouwen.

HOE DE BEWEGING GAAT LEVEN

veel raakvlakken met de doelen en belangen van de gemeente. Goed om te zien ook, zeiden ze, dat al zoveel mensen betrokken zijn.” Het sluit volgens haar naadloos aan bij de visie van Landerd: inzetten op burgerinitiatieven met een overheid die participeert waar en hoe dat nodig is. B&W zijn dan ook graag bereid ruimte te geven voor initiatieven en uitvoering in de geest van the Right to Challenge. De kern van deze aanpak is dat (georganiseerde) bewoners taken

Ze vinden het ook een prima idee om onze plannen met een brede vertegenwoordiging van ambtenaren te bespreken. We kregen zelfs de boodschap mee om vooraf concreet te maken bij wie welke actie ligt. Dat gaan we zeker doen. Dan kan de gemeente daar op reageren en onze agenda meenemen in haar uitvoeringsprogramma. De boodschap was duidelijk: ga zo door!”

“DIT KUN JE IN WIJKEN EN STEDEN OOK VOOR ELKAAR KRIJGEN.”

Piet Hein Jonkergouw is sinds de verkiezingen in maart gemeenteraadslid in Landerd. Als wethouder bracht hij in 2017 de vier captains van de beweging bij elkaar. Waarom juist deze vier? “Ze vertegenwoordigen clubs die breed hun maatschappelijke rol pakken en die constructief kunnen samenwerken met de gemeente. Bovendien heb je met deze vier bijna de hele samenleving bij elkaar. Goed ook dat het MKB erbij zit, want een goed bedrijfsleven is van belang voor een gezond dorp.”

Goed voor de samenleving

Piet Hein heeft in z’n carrière ook gezien dat de professionals het primaat hadden. Dan verlies je volgens hem de inzet van de mensen zelf. Het is zijn diepe overtuiging dat meer solidariteit, meer aandacht voor elkaar, heel goed is voor de samenleving. “Als je samen de verantwoordelijkheid neemt als inwoners, wordt het er allemaal een stuk plezieriger en beter op. Daarom vond en vind ik het belangrijk dat zo’n club zelf zijn plannen opstelt, om het eigenaarschap te laten groeien. Dat is een bewuste keuze geweest.” Het leek hem wel wijs om er een professionele partij bij te vragen. “Als ondersteuner moet je de betrokken inwoners verleiden om de goede vragen te stellen en verder vooral vertrouwen in zichzelf geven.” Hij lacht: “Al is dat laatste in Schaijk misschien wat minder nodig. De mensen van Zet hebben dat heel goed gedaan; het proces wordt beter van die professionele kwaliteit. En je hebt zo’n partij van buiten ook echt nodig. Het is gewoon heel lastig om jezelf bij je lurven te pakken.”

Gemeente als goede buur

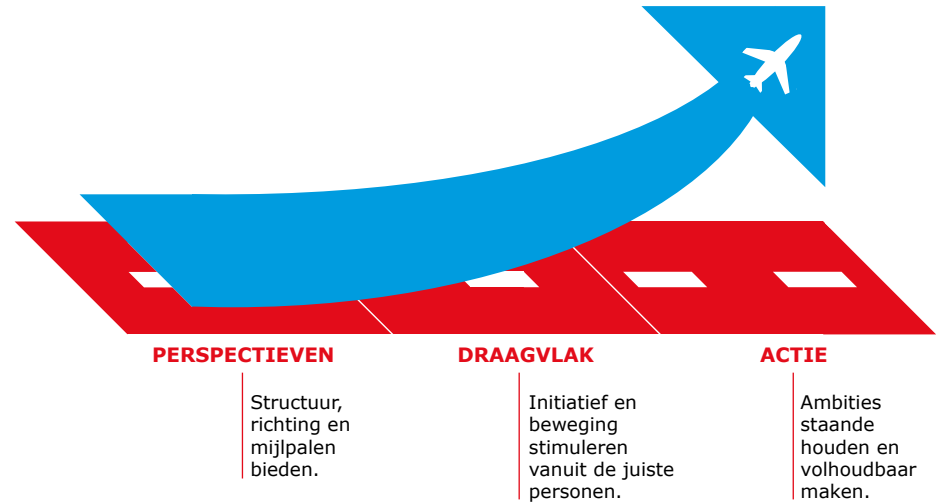
Het plan ademt wat hem betreft de juiste attitude: dit willen we voor Schaijk voor elkaar krijgen. “Je merkt ook dat er zoveel kennis zit in al die

dorpen. De inbreng is kwalitatief gezien echt heel hoogwaardig en héél ambitieus. Als gemeente wil je die deskundigheid natuurlijk graag inzetten voor het algemeen belang. Maar nu komt het moment van de waarheid: hoe gaan we dat praktisch doen? Wie speelt welke rol? Wat verwachten we van elkaar? Waar liggen samenwerkingsraakvlakken?” Zijn idee: stel je als gemeente op als een goede buur. Laat het eigenaarschap bij de initiatieven,

Democratische legitimatie

De positie van de gemeenteraad in dit nieuwe samenspel heeft uiteraard zijn bijzondere aandacht. “Hoogleraar Evelien Tonkens is onlangs een participierend onderzoek gestart naar de duurzaamheid van initiatieven en de democratisch legitimatie, bij ons in Landerd en in enkele andere gemeenten. Daar spelen interessante vragen. Hoe verhouden initiatieven en raad zich tot elkaar? Hoe ga je om

ZO KRIJG JE PARTICIPATIE VAN DE GROND

maar help als en waar dat nodig is. “Dat zullen we als initiatiefnemers en gemeente werkenderweg moeten ontdekken. Soms val je ongetwijfeld terug in je oude gedrag. Geen probleem, als je daar maar op aan te spreken bent. En soms moet je de confrontatie aan gaan. Ook dat kan, als je over en weer de ruimte creëert om elkaar aan te spreken, zonder dat het vervelend wordt.”

met die meervoudige democratie? Is wat we doen wel in het belang van de hele samenleving? Worden de juiste prioriteiten gesteld? Hoe zorg je dat de raad ook een positie krijgt of houdt in het hele proces?” Mét Piet Hein zijn we erg benieuwd naar de uitkomsten, die halfweg 2019 worden verwacht.

SUCCESFACTOREN VOOR PARTICIPATIE, VOLGENS PIET HEIN JONKERGOUW

- 1 Het moet echt vanuit de mensen zelf komen.
- 2 De tijd moet er rijp voor zijn.
- 3 Je moet het vertrouwen uitstralen dat mensen het kunnen.
- 4 Je moet het proces faciliteren; je vertrouwen kracht bijzetten.
- 5 Je moet het eigenaarschap consequent bij de mensen leggen en laten.

HOE ZORGEN WE DAT 'BLIJVERS' BLIJVEND INTEGREREN?

Dagelijks worden duizenden banen ingevuld door Oost-Europeanen, die naar Nederland zijn gekomen om hier wél werk te vinden of een behoorlijk salaris te verdienen. Deze arbeidsmigranten dragen fors bij aan de productiviteit van onze bedrijven en organisaties, vooral in de sectoren logistiek, industrie en land- en tuinbouw. Zeker ook in Brabant. Werkgevers zijn dan ook blij met deze oplossing voor de krapte op de arbeidsmarkt, maar in de samenleving leeft veel weerstand. Als er weer plannen voor een 'Polen-hotel' worden ontvouwd of als iemand panden aankoopt in een woonwijk om er arbeidsmigranten in te huisvesten. Ook op recreatieparken lopen spanningen soms hoog op tussen 'oorspronkelijke' permanente bewoners van een chalet of huisje en de arbeidsmigranten, omdat deze

laatste groep minder betrokken zou zijn bij het park en geen onderhoud zou plegen. Ook overlast – al dan niet vermeend – speelt vaak een rol.

Nu wijst recent onderzoek uit dat maar liefst een derde van de arbeidsmigranten uit Oost-Europa na vijf jaar is te typeren als vestigingsmigrant. Zij zijn het grootste deel van het jaar in Nederland werkzaam en zetten dit in de volgende jaren voort. Die blijven dus hier. Voor de integratie van deze 'gelukszoekers' hebben we als samenleving tot nu toe echter weinig aandacht. En dat is voor een groot deel wederzijds, want zelf leven deze arbeidsmigranten veelal ook in hun eigen wereld. Met eigen café's, supermarkten, slijters en kappers. Wat zeker niet helpt is dat ze als inwoners van een EU-lidstaat niet inburgeringsplichtig zijn en dus

COLUMN

bijvoorbeeld ook geen Nederlands hoeven te leren. Maar ze wónen hier en hun kinderen gaan hier naar school. Hoe zorgen we dat deze mensen niet alleen meedoen op het werk, maar ook in de samenleving? Gaan we eindelijk iets leren van onze geschiedenis?

Mijn punt mag duidelijk zijn: als we weten dat een aanzienlijk deel van de Oost-Europese migranten zich langdurig in Nederland vestigt, moeten de problemen die zij en hun omgeving ervaren hoger op de politieke agenda komen. Dit vraagt om beleid dat verder strekt dan tijdelijke huisvesting en incidentbestrijding en dat zich richt op duurzame integratie. Dat is niet alleen een zaak van overheid, werkgevers en uitzendorganisaties, maar ook van het onderwijs, welzijnsinstellingen, dorps- en

wijkraden en de arbeidsmigranten zelf. Zo zou regelmatig overleg tussen alle betrokkenen de leefbaarheid in wijken en dorpen volgens mij zeker ten goede komen. Als je knelpunten signaleert en bespreekbaar maakt, voorkom je escalatie en kun je samen naar oplossingen zoeken.

*Rob van Egeraat
Programmamanager bij Zet*

"ZOEKEN NAAR
EEN GEDEELD BELANG
EN DAAR MENSEN OP
VERBINDEN"

JIM RETRA

"Rotterdam vroeg ons samen met de gemeentelijke organisatie in kaart te brengen waar de goede punten en de verbeterpunten liggen als het gaat om toegankelijkheid en inclusie. Deze inventarisatie vormt de input voor de lokale inclusie agenda van Rotterdam. Vast onderdeel van elke workshop was een ervaringsopdracht, om bewustwording te creëren. Op de foto ondersteun ik een beleidsmedewerker die ervaart hoe het is om met een visuele beperking rond te lopen. Deelnemers waren zichtbaar onder de indruk van de problemen waar ze op stuitten. Dat gaf echt een sense of urgency."

Als beginnend adviseur krijg ik bij Zet de kans om van verschillende thema's te proeven. Zo ben ik vanuit ons team sociale veerkracht betrokken bij Ithaca, een Interreg-project voor vernieuwende oplossingen rond langer thuis wonen. Wij zijn de verbindende schakel binnen de Brabantse community en leren in Europees verband van elkaars innovatiebeleid. Dat sluit mooi aan bij mijn achtergrond als gezondheidswetenschapper. De thesis voor mijn Health Sciences Research Master draait om kwaliteit van leven, wat natuurlijk ook een belangrijke aspect is van sociale veerkracht.

Ik leer veel van collega's en de mensen die ik tegenkom in het veld en ga elke dag met een smile naar het werk om iets nieuws op te pakken. Waar ik me wel echt zorgen over maak, is de polarisatie in de samenleving. Mensen zijn tegenwoordig veel minder verdraagzaam ten opzichte van andere achtergronden en meningen. Hierdoor worden compromissen schaars, terwijl die volgens mij juist zo belangrijk zijn. Hoe kom je anders tot breed gedragen oplossingen voor de maatschappelijke vraagstukken van vandaag? Daar ligt een mooie taak voor ons: zoeken naar het gedeelde belang, die stip op de horizon. En daar mensen en partijen op verbinden."

Jim Retra, MSc

UNIEKE SPORTERS EN WAT HEN BEWEEGT

De finish van deze groep Unieke Sporters tijdens de Vestingloop 2018 in 's-Hertogenbosch was het startsein van de campagne Uniek Sporten Brabant. Op de gelijknamige website (uniek sporten brabant.nl) vinden mensen met een beperking alles wat ze nodig hebben om te gaan sporten of bewegen. Je kunt er een sport zoeken, een maatje en mogelijkheden voor vervoer, maar bijvoorbeeld ook contact leggen met een sportcoach en zien waar je gratis attributen kunt lenen. Belangrijk vindt gedeputeerde Henri Swinkels (op de foto met lange broek): "Kijken of je een sport wel leuk vindt, is niet zo simpel als je daarvoor eerst een heel dure sportrolstoel moet aanschaffen. Via Wheels2Sport wordt het mogelijk gemaakt zo'n stoel te lenen. Dat is een van de initiatieven die we ondersteunen. We willen belemmeringen wegnemen, zodat iedereen die dat wil, kan gaan sporten of bewegen." Doel van de provincie: 50.000 nieuwe sporters met een beperking in beweging brengen, voor eind 2020.

**We
vroegen
4 unieke
sporters
wat
sporten
voor hen
betekent
>**

UNIEKE SPORTERS
EN WAT HEN BEWEEGT

1

Kenny van Weeghel uit Dinther is Brabants boegbeeld van aangepast sporten. De aimabele GVR (Grote Vriendelijke Rolstoelatleet) onderbreekt zijn voorbereiding op Tokyo 2020 om zijn visie op sporten voor iedereen met ons te delen. "Het is vooral goed om letterlijk in beweging te komen. Juist als je een beperking hebt, moet je blijvend investeren in je lichaam om terugval te voorkomen. Bovendien wordt je lichaam sterker en daar heb je ook naast het sporten profijt van. Maar je moet natuurlijk vooral gaan sporten omdat je het leuk vindt." De mogelijkheden zijn er, weet Kenny. Veel meer dan toen hij begon. Alleen weet nog niet iedereen het aanbod te vinden. "Daarom is de campagne Uniek Sporten Brabant zo belangrijk. Met de website en de app van Uniek Sporten is in een groot deel van Nederland al een enorme slag geslagen. Nu gelukkig ook bij ons in Brabant. Met deze zoekprogramma's en zeker met extra hulp van de Brabantse sportloketten wordt het vinden van mogelijkheden voor aangepast sporten stukken simpeler. Mijn advies: blijf investeren in sportaanbod voor mensen met een beperking, maar ook in middelen om dit aanbod te ontsluiten. Sport heeft mij – naast vijf Olympische medailles – heel veel gebracht, dat gun ik iedereen."

2

Met zijn stichting BAS (Bredase Aangepaste Sporten) heeft **Harry van der Avoort** in West-Brabant al ruim 300 mensen aan het sporten gekregen, inclusief zichzelf. "Niet bewegen is funest. Door te sporten ben ik weer gaan lopen en ben ik zowel fysiek als sociaal goed vooruit gegaan." Samen met 70 vrijwilligers en enkele stagiaires verzorgt hij een breed aanbod. Naast judo, zwemmen, dansen en fitness kun je bij BAS bijvoorbeeld wekelijks bowlen. Ook kunnen kinderen met een beperking gewoon meespelen bij Speelparadijs Joepie. "Onze provincie stelt zich op dit thema goed op. Het project Sportvervoer staat in deze regio nog in de kinderschoenen, maar is zeker kansrijk. Nu komen er uit alle windstreken nog zo'n twintig rolstoeltaxi's, dat kan straks een stuk efficiënter. Mijn tip is dat instituten, waar veel nieuwe sporters wonen, wat beter gaan samenwerken. Op die manier krijgen we eerder die 50.000 mensen in beweging."

3

Maurice van Gils uit Ulvenhout doet bij BAS aan verschillende activiteiten mee. "Judo is mijn échte sport. Daar ben ik vijf jaar bij. Fitness doe ik nu twee jaar en ik merk dat ik een veel betere conditie krijg." Vader Paul bevestigt dit. "Maurice heeft een genetische afwijking die epilepsie veroorzaakt. Het is geweldig dat hij hier samen met anderen kan sporten en zijn energie op een goede manier kwijt raakt." Maurice gaat ondertussen verder met het programma. Vrijwilligers van BAS sturen hem soms wat bij, maar in alles is al te zien dat hij de drive van een sportman nu al in zich heeft.

4

In de toegankelijke fitnessruimte van BAS is de Oosterhoutse **Mariëlle Wagener** aan het trainen. Tussen een krachtapparaat en een 'droogzwemoefening' in schuift ze aan. Flesje water binnen handbereik. Voor deze vrouw met een lichte verstandelijke beperking is dit aanbod een zegen. "Sport is mijn passie. Ik ben graag in het water actief met aquajogging en zwemmen en dit doe ik vooral om onder de mensen te komen. Een gewone sportschool werkt bij mij niet. Daar ontbreekt het aan contact met anderen. Hier was ik eerst ook wat onzeker. Nu kan ik veel dingen wél. Door het sporten heb ik meer durf gekregen, maar het is ook gewoon enorm leuk om lekker bezig te zijn. Veel meer clubs zouden dit moeten oppakken. Niemand wil toch thuis zitten?"

UNIEKE SPORTERS
EN WAT HEN BEWEEGT

HOE KAN DE SAMENLEVING ZICH WAPENEN TEGEN ONDERMIJNENDE CRIMINALITEIT?

Ondermijnende criminaliteit is in officiële termen 'misdaad die maatschappelijke structuren of het vertrouwen daarin schaadt'.

'Ondermijning' verwijst vooral naar de effecten van de georganiseerde criminaliteit: de verwevenheid van onder- en bovenwereld, de innesteling in woonwijken en legale sectoren. Criminelen maken voor hun illegale activiteiten - zoals de productie van en handel in drugs - gebruik van legale diensten van de bovenwereld. Het is een wereld waarin andere normen, waarden én regels gelden. Ondermijnende criminaliteit is een maatschappelijk probleem dat een bedreiging vormt voor de manier waarop we samenleven. Het ondermijnt

het gezag van de overheid, het schaadt de economie en tast de leefbaarheid en veiligheid van onze buurten en wijken aan. Dat vraagt naast een harde aanpak door de overheid dus ook om bewustzijn en inzet van de bredere samenleving. Van ons allen. Hoe kunnen we voorkomen dat mensen in kwetsbare groepen worden meegezogen in die ondermijnende criminaliteit? En hoe kunnen we er ons als samenleving tegen wapenen? Zet legde deze vragen voor aan een aantal spelers die in uiteenlopende rollen actief zijn op dit vlak. Doel: meer zicht krijgen op de sociale factoren die een rol spelen in het ontstaan en bestrijden van ondermijnende criminaliteit.

OP ZOEK
NAAR BRONNEN
VAN SOCIALE
VEERKRACHT

Kamerbrief over versterking aanpak ondermijning

Deze zomer stuurde Minister Grapperhaus een brief naar de Tweede Kamer over hoe het kabinet de aanpak van ondermijnende criminaliteit de komende jaren wil versterken en versnellen. Hij verwijst onder andere naar Ondermijning ondermijnd, een rapport van de Denktank van de Nederlandse School voor Openbaar Bestuur, dat pleit voor een integrale aanpak, langs vier sporen. In het kort komen deze hier op neer:

- 1 Systematische aandacht voor ondermijning
- 2 Handelen als één overheid
- 3 De criminele bedrijfsvoering ontwrichten
- 4 Maatschappelijke netwerken versterken, meer weerbaar en minder vatbaar maken

In het kader van ons programma sociale veerkracht verkennen wij in dit artikel met name inzichten en suggesties rond dat laatste punt.

DE VERLEIDING IS GROOT

Het probleem wordt inmiddels gezien, stelt **Pieter Tops**, hoogleraar bestuurskunde.

"Vijf jaar geleden moest ik burgemeesters er vaak nog van overtuigen dat het ook in hun gemeente speelt. Dat is nu echt niet meer nodig." Volgens Tops ondermijnen deze vormen van criminaliteit vooral een fatsoenlijke samenleving: "Ik sprak laatst een vader van drie opgroeiende zoons in één van de wijken waar ik onderzoek doe. Die zei ik probeer mijn zoons fatsoenlijk op te voeden, maar drie huizen verder liggen jongens van diezelfde leeftijd tot elf uur op bed. Grote auto's voor de deur en ze

doen alles wat god verboden heeft. Dat is precies wat er op het spel staat." De impact op de omgeving is enorm volgens Tops, die onlangs *De ongetemde buurt* publiceerde over mores en praktijk in twee Tilburgse volksbuurten. Opgroeierende jongeren zijn een kwetsbare groep. Het is best moeilijk weerstand bieden wanneer je als scholier in één middag meer kunt verdienen dan met twee maanden vakkenvullen in de supermarkt.

STRENG LIEFHEBBEN

Ging het maar alleen om geharde criminelen, verzucht Tops. "Het gaat juist om de groep die om

'hen moverende redenen' een graantje wil meepikken van de lucratieve drugsbusiness. Je kunt het ook zien als uit de hand gelopen zelfredzaamheid." We hebben in onze vergaand geïndividualiseerde samenleving behoefte aan een nieuw soort morele autoriteit. Tops: "Er ligt een opgave voor de maatschappelijke elite om het goede voorbeeld te geven zoals het afzien van exorbitante salarissen. Ik begrijp dat gevoel wel: *Nou hebben wij ook eens iets waar we makkelijk geld mee kunnen verdienen, en dan mag het niet. En die rijken maar graaien.*" Daarnaast vraagt het volgens Tops om wat hij noemt 'het vermogen om streng lief te hebben'. Enerzijds oog hebben voor de problemen waar

Pieter Tops,
hoogleraar
bestuurskunde

die verleiding uit voortvloeit. En anderzijds: grenzen stellen en niet weggijken wanneer iemand over de schreef gaat.

BOUWEN AAN VERTROUWEN

Om de leraar, de jongerenwerker, de buurtbewoner te ondersteunen in het ‘streng liefhebben’, zijn collectieve grenzen hard nodig vindt Tops. Het is belangrijk dat we als ouders, burens, school of vriendengroep duidelijk één lijn trekken. Samen bepalen wat we wel en niet tolereren. Bovendien moeten professionals altijd op rugdekking kunnen rekenen. Van politie en overheid, maar ook van hun eigen organisatie. “We moeten werken aan een klimaat waarin de burger de overheid weer vertrouwt, de frontlijnwerkers hun bazen en die op hun beurt de politie en de gemeente. Op cruciale momenten moet je je gesteund weten. Dan durf je eerder op te treden.” Tegelijk moeten we volgens Tops de criminaliteit minder aantrekkelijk maken: streng handhaven, de pakkans vergroten en de strafmaat verhogen.

ZICHTBAAR OPTREDEN

Ook consultant **Frederik Jansen**, voormalig commissaris van politie, vindt dat de overheid actief en zichtbaar moet optreden. Duidelijk maken dat het níet allemaal maar kan en dat misdaad níet loont. “Dan moet je wel écht samen optrekken, schouder aan schouder. Nu ligt de focus wat hem betreft te vaak nog op de prestatie-indicatoren van de individuele organisaties. We moeten meer sturen op het gezamenlijk effect dan op het eigen resultaat. Hij geeft het voorbeeld van de Haagse Schilderswijk, waar

politie en Belastingdienst samen optreden op basis van openstaande belastingschulden. Zichtbaar en bijzonder effectief. Nog een suggestie: “Wijkagenten weten wat er speelt en gebeurt. Geef hen een actievere rol in wijkteams.”

ETHISCH BEWUSTZIJN

Jansen vindt verhuftering een duidelijkere term dan ondermijning. “Die verhuftering zit in de haarvaten van de samenleving, dat gaat echt niet alleen over criminelen en graaiende bankdirecteuren. De belasting bedotten is nog altijd volkssport nummer één. Hoe jij en ik met elkaar omgaan, daar begint het. Wat vinden we normaal en vooral ook wat níet?” Bij dat ethisch bewustzijn ligt de bron van maatschappelijke weerbaarheid, wat Jansen betreft. Dat vraagt om hoofdrolspelers, bestuurders, politici, die voor normen en waarden gaan staan. Maar ook: welk gedrag belonen we op school en bij de sportclub? Hoe zorgen we dat dit besef ook landt bij de jongere generatie en dat het gesprek wordt meegenomen aan de eettafel? “Ik zie hier een belangrijke rol voor coaches, jongerenwerkers en andere mensen die dicht bij de jongeren staan en vanuit hun natuurlijk gezag het goede voorbeeld geven.”

ONDERMIJNEND BELEID

Juist mensen in kwetsbare situaties lopen het gevaar om (verder) weg te glijden in de criminaliteit. Hoe kunnen we dit voorkomen, bijvoorbeeld op vakantieparken die zijn verworpen tot broeinesten van criminaliteit? Dat beeld verdient nuancering vindt Klaas Burger, artistiek leider bij de Academie voor Beeldvorming:

“Bewoners van vakantieparken verder criminaliseren en marginaliseren helpt in elk geval níet.” In het project Camping Kafka werkt hij samen met provincie Noord-Brabant en GGD West-Brabant om professionals uit de systeem- en beleidswereld te laten kennismaken met de leefwereld van de bewoners. Doel: alternatieven laten zien voor het huidige beleid. “Er is een enorme krapte op de woningmarkt. Je kunt bewoners wel verdrijven, zoals bij Fort Oranje is gebeurd, maar welk alternatief bied je hen dan?” Hij wijst ook op andere kronkels in het beleid: “Deze mensen kunnen zich niet altijd inschrijven in de Basisregistratie bij de gemeente, waardoor ze geen officieel adres hebben en de toegang tot zorg, belastingdienst of justitieel incassobureau verliezen. Problemen lopen dan alleen maar verder op en mensen verliezen het vertrouwen in de samenleving.” Op die manier is het uitgerekend de overheid die hún bestaan ondermijnt, stelt Burger.

LEIDERSCHAP GEVRAAGD

Dit vraagt volgens Burger om een betrouwbare overheid, die zelf het goede voorbeeld geeft. “Geen overheid die jarenlang gedooft en dan ineens bruut ingrijpt en iedereen over één kam scheert. Prima als je stevig op wilt treden, maar doe dat dan richting de échte criminelen. De meeste van deze mensen hebben juist ondersteuning nodig om uit de probleemzone te komen. Daarom pleit ik voor samenwerking vanuit betrokken partijen met bewoners van vakantieparken, vanuit positieve doelstellingen.” Het is volgens hem ook belangrijk dat de overheid met één mond spreekt en daar naar handelt. Duidelijk, maar oplossingsgericht en liefst met enig mededogen. “Nu zie je dat aan de

ene kant schuldhulp wordt verleend, terwijl een andere overheidsinstantie steeds hogere dwangsommen oplegt. Door de mensen aan hun lot over te laten en je handen er vanaf te trekken, worden ze kwetsbaar voor beïnvloeding vanuit criminelen. Het is de hoogste tijd voor een overheid die handelt vanuit langetermijnvisie en leiderschap.”

PERSPECTIEF

“Het vertrouwen in de overheid is inderdaad vaak erg laag”, weet ook **Eveline Dekkers**, projectmanager bij de GHOR/GGD West-Brabant. “Als je iets voor deze mensen wilt betekenen, moet je dat vertrouwen weer zorgvuldig opbouwen, van mens tot mens. We willen de gezondheids- en welzijnsrisico’s voor bewoners minimaliseren, vooral voor de kinderen, en anderzijds de mogelijkheden uitbreiden voor leefomstandigheden met meer perspectief. De essentie daarvan is dat we het mét in plaats van voor bewoners doen. We zien ze echt als ervaringsdeskundigen en hebben ook oog voor hún belangen. In werkgroepen met onder andere gemeente en beheerders bekijken we hoe we die met andere belangen kunnen verenigen. Zo creëren we samen experimenteerruimte binnen de wettelijke kaders. Waar je naartoe wilt, is dat je deze mensen een perspectief biedt dat echt iets voorstelt. Zodat het een reële keuze wordt om níet de criminaliteit in te gaan. Die keuze moeten ze wel zélf maken.”

GEEN TWEEDERANGSBURGERS

Dekkers is vanuit haar functie bij diverse recreatieparken betrokken. Ze ziet er veel mensen die niet

kunnen meekomen in ons systeem. “We hebben het ook wel erg complex gemaakt, met alle loketten, regelgeving en formulieren. Dat kan ingewikkeld zijn als je laaggeletterd bent, een beperking hebt of geen toegang hebt tot internet. Het grote tekort aan sociale huurwoningen speelt natuurlijk mee, zoals ook conflicterend beleid nogal eens problemen oplevert.” Als we van deze mensen geen tweederangsburgers willen maken, zullen we ons systeem inclusiever moeten maken, betoogt Dekkers. Met oog voor wat zij willen en nodig hebben. Dat vraagt commitment en meedenken van mensen die werken in zulke systeemorganisaties. Niet alleen in het sociale domein en op het gebied van veiligheid, maar ook waar het gaat om wonen, ruimte en sociaal-economische aspecten.

PREVENTIE

De overheid lijkt de boodschap te begrijpen. Zo is de functie van programmamanager **Ron van Hamond** van de Taskforce Brabant Zeeland bewust ‘ontkleurd’. De taskforce is in het leven geroepen om de gezamenlijke strijd van overheidsdiensten in Brabant en Zeeland tegen ondermijning te coördineren. Dat gebeurt in samenwerking met het Regionaal Informatie en Expertise Centrum (RIEC), een samenwerkingsverband om informatie te bundelen en uit te wisselen. Van Hamond werkt in opdracht van bestuur, OM en politie en mag doen wat voor de casus nodig is. Hij onderkent het belang van preventie. “We denken aan de voorkant mee met partners zoals GGD en GGZ om tot vroegtijdige interventies te komen. Ook draaien we mee in projecten om de maatschappelijke weerbaarheid te

vergroten. Zoals informatieavonden in het buitengebied over hoe criminelen te werk gaan en wat burgers daartegen kunnen doen. Met meer verwachte leegstand wordt het platteland namelijk aantrekkelijk voor criminelen. We gaan ook naar mensen toe om te laten zien dat we er voor hen zijn. Zo investeer je in vertrouwen en wordt de drempel om iets te melden lager.”

THERMOMETER VOOR VAKANTIEPARKEN

Een mooi voorbeeld van een samenwerkingsproject om preventief meer te kunnen doen is de Thermometer voor vakantieparken van het Regionaal Informatie en Expertise Centrum. “Deze meet verschillende aspecten die verband kunnen hebben met het ontstaan van ondermijnende criminaliteit en het in verval raken van een recreatiepark. Gemeente en GGD/GGZ kunnen op basis daarvan handelen. Dat moet dan natuurlijk wel met beleid gebeuren, om te voorkomen dat juist die kwetsbare burgers tussen wal en schip belanden.” Zijn persoonlijke mening is dat je mensen die echt in de penarie zitten juist moet helpen, zodat ze niet nóg verder wegzakken. Om dit op te lossen moet je ook hierin als overheid gezamenlijk optrekken. Wat hij constateert, bespreekt hij met beleidsmakers, zodat het beter kan worden geregeld.

BRONNEN VAN VEERKRACHT

Welke factoren bepalen eigenlijk of iemand zich laat meezuigen in het criminele circuit? Criminoloog **Sheila Adjiembaks** onderzocht het in haar proefschrift *(On)gemerkt bijzonder* (Uitgeverij Boom, 2018). Ze koos

Frederik Jansen, consultant en voormalig commissaris van politie

Klaas Burger, artistiek leider bij de Academie voor Beeldvorming

Eveline Dekkers, projectmanager bij de GHOR/GGD West-Brabant

Ron van Hamond, programmanager van de Taskforce Brabant Zeeland

voor een interessant perspectief: wat kunnen we leren van individuen die het lukt om weerstand te bieden tegen de verleidingen? Adjiembaks sprak met twintig zogenaamde resisters: mensen die opgroeiden in een crimineel milieu, maar die zelf op het rechte pad weten te blijven. Uit hun levensverhalen destilleerde ze zes bronnen van veerkracht. De belangrijkste twee: langetermijndoelen hebben en succes en erkenning krijgen. Met andere woorden: een andere manier vinden om ertoe te doen en je identiteit aan te ontlenen. Zelfs een criminele ouder kan volgens Adjiembaks een bron van veerkracht zijn. Resisters zien namelijk als geen ander de keerzijde van blingbling en makkelijk geld: een leven met intimidatie, angst en geweld.

ROLMODELLEN EN 'STIMULERENDE DERDEN'

Resisters zijn individuen die zonder meer sterk in hun schoenen staan, maar vaak is er ook hulp of inspiratie van buiten geweest. Doorslaggevend kan bijvoorbeeld de rol zijn van een buurvrouw, vriend of leerkracht die, in de terminologie van Adjiembaks, als 'stimulerende derde' fungeert. Dat is iemand die het talent ziet van de resister en in hem of haar

gelooft, waardoor deze ook meer gaat geloven in zichzelf en in een ander perspectief. Ook hebben de meesten wel een positief rolmodel gehad in hun omgeving. Iemand die bewijst dat er een andere weg is. Het mooie is dat ze zelf natuurlijk ook dat rolmodel kunnen zijn door met hún verhalen weer andere resisters te inspireren.

MENEER RICK

Op kindcentrum Fellenoord in de Eindhovense wijk Hemelrijken werkt zo'n 'stimulerende derde' waar Adjiembaks naar verwijst. Daar organiseert conciërge **Rick de Wit** naschoolse activiteiten voor de kinderen in de buurt, met hulp van studenten, stagiaires en ouders. Hij wil op zoveel mogelijk vlakken de interesses van de kinderen raken, om ze hun eigen kansen te laten pakken en creëren. Driemaal per week wordt er samen gesport, gekookt en muziek gemaakt. Maar ze trekken er ook op uit. Bijvoorbeeld naar de buurtsuper, in het kader van gezonde voeding. Het idee is ook: als ze die mensen eenmaal kennen, zullen ze daar ook minder snel iets uitvreten. Ze gaan ook naar het centrum voor amateurkunsten, typisch een plek waar de meesten anders nooit zouden komen. "Vier

kinderen gaan nu serieus verder met blokfluitles, dat is toch prachtig." Dit raakt aan zijn persoonlijke drijfveer: "Mij gaat het om de verwondering, de pret in die ogen als ze iets nieuws ontdekken, doen of meemaken."

NATUURLIJK STRENG

De Wit krijgt veel steun vanuit de wijk, die inzet op een goed opgroeklimaat. Dat doen ze hier vanuit een integrale aanpak. Zijn directrice komt bijvoorbeeld maandelijks samen met de politie en het wijkorgaan. "We hebben ook een signaleringsfunctie. Studenten die bij ons meewerken krijgen daarvoor een training van WIJindhoven." Normen en waarden staan niet expliciet op het programma, dat vindt hij meer iets voor school. "Voor ons is het belangrijkste dat ze een fijne middag hebben. We nemen het natuurlijk wel mee in de manier waarop we met elkaar omgaan. Dat doe ik puur op gevoel. Deze kinderen komen uit een buurt met wat ruwere omgangsvormen. Daar moet je niet te flauw mee omgaan. Gewoon duidelijke taal spreken en duidelijk grenzen stellen." Dit is het 'streng liefhebben' waar Tops voor pleit, op een volstrekt natuurlijke manier.

Onze verkenning laat zien dat er een duidelijke samenhang is tussen ondermijnende criminaliteit en de sociale veerkracht van mensen en wijken. Helder is ook dat het een complex probleem is dat om een lange adem vraagt. En dat we met vereende krachten moeten zorgen dat dit soort criminaliteit minder aantrekkelijk wordt. Dat is voor een belangrijk deel mensenwerk. Van professionals, maar ook van vrienden, collega's en buurtgenoten. Rode lijn in de verschillende interviews: let op elkaar, kijk niet weg, werk samen en trek (morele) grenzen, maar toon ook mededogen. De vraag die nu voorligt is waar en hoe we elkaar kunnen vinden om die maatschappelijke netwerken te versterken. Hoe kunnen we juist mensen in kwetsbare situaties andere perspectieven bieden? Hoe kunnen we hun persoonlijke en sociale hulpbronnen versterken? Hoe kunnen we het effect van rolmodellen optimaal benutten en zorgen dat meer stimulerende derden hun rol gaan pakken? Zet houdt zijn voelsprieten uit en werkt graag mee aan mogelijke oplossingen.

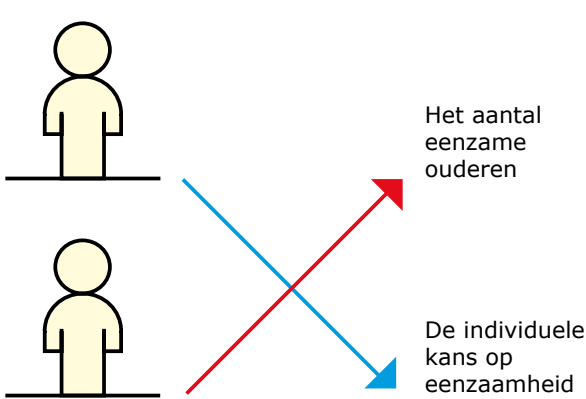

Sheila Adjiembaks, criminoloog

Rick de Wit, conciërge kindcentrum Fellenoord

EYE OPENERS

KANS OP EENZAAMHEID DAALT, AANTAL EENZAMEN STIJGT

De individuele kans op eenzaamheid van ouderen neemt af, terwijl het aantal eenzame ouderen stijgt. Dat eerste komt onder meer doordat ouderen vaker een partner hebben, een groter en diverser netwerk en een groter gevoel van regie over het leven. Dit alles ten opzichte van twintig jaar geleden. De stijging van het aantal eenzamen wordt simpelweg veroorzaakt door de vergrijzing. Met het gegeven dat we

steeds ouder worden, neemt ook de kans toe op verlies van partner, sociale relaties en regie over het leven. En dus op eenzaamheid. 85-plussers met ernstige gezondheidsproblemen zijn in het verpleeghuis minder eenzaam dan toen zij nog zelfstandig woonden.

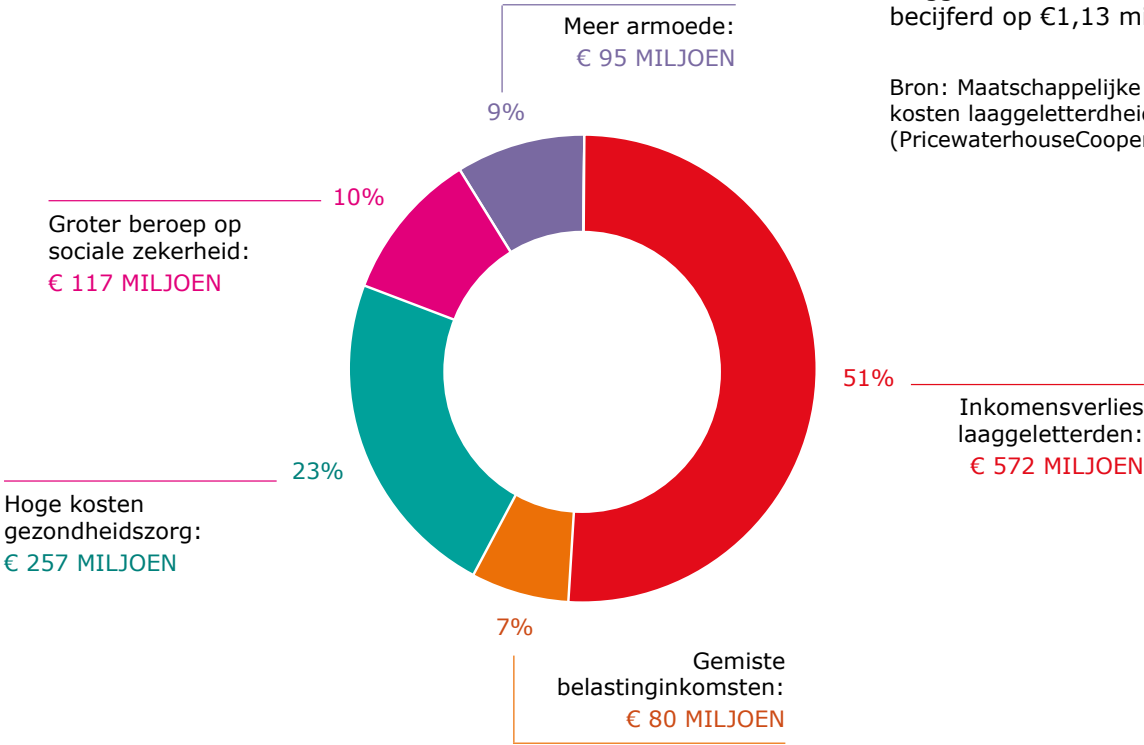
Bron: Kwetsbaar en eenzaam? Risico's en bescherming in de ouder wordende bevolking (SCP, juni 2018)

LAAG-GELETTERDHEID KOST JAARLIJKS € 1,13 MILJARD

Maar liefst 2,5 miljoen volwassenen in Nederland hebben zoveel moeite met lezen, schrijven, en/of rekenen, dat het hun functioneren en meedoen in de huidige samenleving belemmert. Laaggeletterden zijn vaker werkloos, minder zelfredzaam

en hebben hogere zorgkosten. Ook doen ze minder vrijwilligerswerk en hebben ze minder vertrouwen in samenleving en medemens. Door hun beperkte kansen op de arbeidsmarkt zijn laaggeletterden bovendien extra vatbaar voor criminele invloeden. De totale maatschappelijke kosten voor laaggeletterdheid worden door PwC becijferd op €1,13 miljard per jaar.

Bron: Maatschappelijke kosten laaggeletterdheid (PricewaterhouseCoopers, 2018)

"MENSEN ZICH THUIS
LATEN VOELEN,
DAAR GAAT HET OM"

ANKE VAN DER MADE

"Binnen ons programma Dementievriendelijk Brabant ben ik projectleider van *Groen in de buurt*. Met dit project stimuleren we het gebruik van groen rond gemeenschapshuizen zodat mensen met dementie en hun mantelzorgers daar even hun gedachten kunnen verzetten. Vaak een kwestie van bestaande voorzieningen zodanig 'tweaken' dat ze geschikt zijn voor dit doel. Om te laten zien dat dat echt niet zo ingewikkeld hoeft te zijn, hebben we een inspiratiegids gemaakt met voorbeelden en tips. Die wordt goed ontvangen. Veel gemeenschapshuizen willen graag aan de slag met groen in de buurt.

In wijkhuis De Wieken in Roosendaal kunnen mensen met dementie en hun mantelzorgers vier dagen per week terecht. Sinds kort ook om samen te tuinieren, wandelen of jeu-de-boules in een dementievriendelijke omgeving. Mooi om te zien hoe mensen hier weer echt ontspannen door samen bezig te zijn. Door zo'n voorbeeld te delen vergroot je het effect van die energie en draag je samen bij aan het grotere geheel. Wat mij betreft is dat: mensen zich thuis laten voelen, in alle mogelijke opzichten. Dat gevoel is zó belangrijk om in het dagelijks leven te kunnen functioneren.

Het taboe rond dementie wordt al minder, maar we komen nog veel schaamte en vraagverlegenheid tegen, en onbekendheid met wat er aan ondersteuning mogelijk is. Ik bedenk graag hoe we bepaalde dingen zo kunnen aanpakken dat de doelgroep er echt, ook op langere termijn, van profiteert. Door mogelijkheden in plaats van onmogelijkheden te verkennen. Het mooie bij Zet is dat we maatschappelijke uitdagingen vanuit verschillende invalshoeken en disciplines benaderen. Zo bekijk ik zelf elk vraagstuk als psycholoog en socioloog. Het verbaast me elke keer weer wat we van elkaar leren. En hoeveel meerwaarde dat geeft."

Anke van der Made, MSc

VAN INITIATIEF TOT INITIATIEF

2. ContourdeTwern in gesprek met Social Energy

Maatschappelijke initiatieven kunnen veel leren van elkaars ervaringen. Wij brachten José van der Heijden, vanuit ContourdeTwern betrokken bij het project Mobiliteit & Eenzaamheid in Udenhout aan tafel met Roland Samuëls, één van de oprichters van stichting Social Energy, die in Tilburg verschillende vrijwilligersprojecten begeleidt. Een gesprek over geduld, sociale waarde en vasthouden aan je visie.

Roland Samuëls

José van der Heijden

José, hoe zijn jullie begonnen met Mobiliteit & Eenzaamheid?	
José van der Heijden	Zet deed een paar jaar geleden onderzoek naar de relatie tussen eenzaamheid en mobiliteit en vroeg ons mee te werken. Overleg met vrijwilligers van het dorpsloket leerde dat er in Udenhout op zich voldoende vervoersaanbod is, ook van inwoners die iets willen betekenen. Vaak blijven de matches echter uit, door vraagverlegenheid of omdat de doelgroep onvoldoende bekend of vertrouwd is met het vervoersaanbod. Een mooie uitdaging om mee aan de slag te gaan. Daar hebben we een pilot van gemaakt. We organiseerden netwerkbijeenkomsten om het hele dorp te betrekken en op te halen hoe we het moesten aanpakken. Daar kwamen zestig mensen op af. Uiteindelijk is daar de Vervoerswijzer uitgerold om mensen bewust te maken van de mogelijkheden.
Roland Samuëls	<i>En verspreid je die dan onder de dorpsbewoners?</i>
JH	Meer onder organisaties en vrijwilligers zodat zij er mee op pad kunnen. Het is niet alleen een overzicht, maar ook een middel om het onderwerp aan te kaarten. Vraagverlegenheid speelt namelijk een grote rol. Iemand die dichtbij staat kan je dan makkelijker motiveren om erop uit te gaan of iets leuks te gaan doen. Neem een wijkverpleegkundige die weet dat de man die ze bezoekt een dochter heeft die ver weg woont. Maar omdat hij al vaak naar het ziekenhuis moet, wil hij de mensen om zich heen niet verder belasten. Dan slaat hij het bezoek aan zijn dochter maar over. Bij een ander merk je dat die de mogelijkheden wel kent, maar het OV een beetje spannend vindt. Als je dat weet kun je net dat zetje geven dat iemand nodig heeft. Een drempelverlager.
	Dat zie je hier in Udenhout ook bij het Koffiemomentje. De kracht daarvan is dat er vervoer aan is gekoppeld. Vrijwilligers halen de deelnemers op en brengen ze weer thuis. Veel van die mensen zouden anders niet komen, want de kinderen worden al belast met bezoekjes aan de huisarts, aan het ziekenhuis of met boodschappen doen. De leuke

RS	<i>(Roland, Vervoerswijzer in de hand): Er staat alleen niet bij wat het kost.</i>
	Dat is een bewuste keuze, omdat prijzen wisselen en hij anders zo snel uit de tijd is. Bovendien kan het juist drempelverhogend werken als ze meteen zien wat het kost. Dat is ook het voordeel van werken met een intermediair. Als iemand dan zegt 'maar ik kan het niet betalen', dan kijk je bijvoorbeeld of die persoon in aanmerking komt voor de Meedoenregeling van de gemeente Tilburg.
Waar staat het initiatief nu?	
JH	We hebben wat moeite om aan vrijwilligers te komen. Niet de chauffeurs, die zijn er wel. Het gaat om mensen die het project mee willen uitdragen, meedenken in een werkgroep of die het leuk vinden om een dag te organiseren waarop mensen kunnen oefenen met het openbaar vervoer. Dan merk je dat het initiatief niet vanuit de bewoners zelf is gekomen en dat het thema minder aanspreekt dan bijvoorbeeld dementie. Terwijl het voor de mensen waar het om gaat wel heel belangrijk is. Wij hebben gewoon een veel langere adem nodig.
En Roland, hoe is Social Energy gestart?	
RS	<i>Wij zijn in 2011 begonnen als burgerinitiatief en zijn in 2012 een stichting geworden. Bij ons zijn eigenlijk alle initiatieven vanuit het Repair Café ontstaan en vooral bedacht door vrijwilligers. Onze Energy Gardens begonnen met een vrijwilliger die zijn moestuin niet kon bijhouden. Vervolgens zijn we dat gaan organiseren met een aantal mensen en zijn we naar andere plekken gaan zoeken. Daar is de Stadstuinderij uit ontstaan en onlangs de Korveltuin. Daarmee zijn we terug bij onze roots. Geen verdienmodel, maar ontmoeting als hoofdzaak. Er zijn mensen die in die tuin meewerken, maar ook mensen die gewoon een kopje koffie komen</i>

* Met het Tilburg Akkoord stimuleren de gemeente en drie woningcorporaties bewonersprojecten gericht op scholing, werk en armoedebestrijding in vijf Tilburgse impuls wijken.

Het project Mobiliteit & Eenzaamheid is gericht op mensen die kans hebben om te vereenzamen, omdat ze er onvoldoende op uit trekken. Intermediairs, vrijwilligers en professionals die 'achter de voordeur' komen, helpen vraag en aanbod bij elkaar te brengen. ContourdeTwern is een welzijnsorganisatie in Tilburg. De dorpsondersteuner in Udenhout pakt vragen op, legt verbindingen tussen bewoners en organisaties en ondersteunt hen bij het opzetten van activiteiten, diensten en projecten zoals Mobiliteit & Eenzaamheid.	
	Social Energy is een Tilburgse vrijwilligersorganisatie die mensen met elkaar in verbinding brengt, zodat ze elkaar opzoeken om elkaar te helpen, te ondersteunen en van elkaar te leren. Inmiddels bekende projecten zijn het 'Repair Café' in drie Tilburgse wijkcentra, computerhulp 'PC ReStart' voor de kleine beurs en de 'Energy Gardens' Stadstuinderij Piushaven, Tongerlose Hoef en de Korveltuin.
	<i>drinken. We krijgen hier allerlei mensen op de tuin, bijvoorbeeld ook Syriërs en Turkse Nederlanders. Je ziet ook dat buurtbewoners zelf dingen oppakken. Zo is er een gepensioneerd man op de tuin die forel rookt. Die verkoopt hij voor een habbekrats, zodat hij nog een keer extra kan gaan vissen. Vervolgens komt dan de halve flat een visje bij hem kopen, ook mensen die thuis eenzaam zitten te wezen. En dan krijg je ook dat mensen zeggen: moet jij naar het ziekenhuis? O, dan breng ik jou toch even.</i>
Wat zo'n tuin niet allemaal kan doen...	
RS	<i>En er is nóg een belangrijk aspect. Wij zaten in een buurt met veel hangjongeren, criminaliteit en drugs, maar doordat wij zoveel op die tuin zijn, voelen die hangjongeren zich niet meer thuis. Die zijn allemaal vertrokken. We hebben het natuurlijk niet opgelost, waarschijnlijk zitten ze ergens anders, maar in de buurt is de leefbaarheid wel toegenomen. Mensen durven 's avonds weer de hond uit te laten. Dus het heeft zóveel neveneffecten. Ik sprak een huisarts die op zijn spreekuur 60 tot 70 % ouderen binnen krijgt. De meesten komen volgens hem niet omdat ze iets mankeren, maar voor vijf minuten aandacht. Dat soort aandacht vinden ze ook in onze tuin, dus daar hoeven ze dan niet voor naar de dokter. Dat is wat ik sociale waarde noem. Heel waardevol, maar wel heel lastig aan te tonen.</i>
Lopen jullie daar ook tegenaan, José?	
JH	Dat herken ik inderdaad wel, dat mensen die sociale waarde niet zien. Als het gaat om zorg, kan er niet genoeg geld naartoe, vindt iedereen. Terwijl welzijnsorganisaties zoals wij juist gericht zijn op het preventieve, het voorkomen van zorg, onder andere door mensen sociaal te activeren. Daar komt bij dat onze inbreng vaak onder de radar blijft. Als wij betrokken zijn bij de organisatie van een activiteit of bijeenkomst, soms zelfs de kartrekker zijn, dan leggen wij de nadruk op de kracht van de samenwerking, de betrokken en bevlogen bewoners. Dat maakt het weleens moeilijk om je eigen meerwaarde aan te wijzen.
Dus het wordt niet gezien wat jullie opleveren?	
RS	<i>In puur economische termen heeft zo'n tuin natuurlijk helemaal geen bestaansrecht. Kijk naar de financiering: 3.500 euro, en dan zijn we anderhalf jaar bezig. Dat kost dus helemaal niks. En wat de oogst oplevert is ook te verwaarlozen. Maar kijk eens goed naar de sociale waarde: mensen die gezonder eten, meer bewegen, minder eenzaamheid, dus minder zorg nodig. Minder criminaliteit. Tilburg Akkoord* zei eens: eigenlijk zou je niet gefinancierd moeten worden door een subsidie, maar door de zorgverzekering en door justitie.</i>

Boven: project Mobiliteit & Eenzaamheid

Onder: Social Energy

José van der Heijden **DAT HERKEN IK INDERDAAD WEL, DAT MENSEN DIE SOCIALE WAARDE NIET ZIEN.**

Roland Samuëls **IK HEB ONLANGS HET PON GEVRAAGD OM TE ONDERZOEKEN HOE JE SOCIALE WAARDE KUNT KWANTIFICEREN.**

Maar hoe toon je het verband aan met verminderde criminaliteit of verhoging van leefbaarheid in de wijk? Hoe leg je de zorgverzekering uit dat mensen dankzij jouw initiatief minder naar de dokter gaan? Ik heb onlangs het PON gevraagd om te onderzoeken hoe je sociale waarde kunt kwantificeren. Zodat je kunt aantonen: dit levert de staat of de stad zóveel op.

Het zou mooi zijn als het het PON lukt die sociale waarde aan te tonen en als de gemeente daar ook iets voor over heeft. Want laten we heel eerlijk zijn, de meeste initiatieven zijn ontstaan uit de bezuiniging. De gemeente zoekt altijd wederkerigheid. Maar sommige dingen blijven gewoon niet bestaan als je het in een andere vorm giet. Als je er een verdienmodel van maakt, haken sommige mensen af. En er is gewoon een groep die maatschappelijke begeleiding nodig heeft. Puur om te kunnen functioneren, maar ook om waarde te geven aan die samenleving. Dat moet wel een heel duidelijke plaatje zijn bij de bestuursorganen.

JH Dat wordt wel steeds duidelijker volgens mij.

RS *Ik zie inderdaad ook wel enige beweging. Het bestuursakkoord van Tilburg gaat daar al een beetje over, maar het is nog een lange weg.*

Waar ben je het meest trots op?

JH Echt op de betrokkenheid van alle organisaties en de dorpsbewoners

hier. Mensen helpen elkaar hier graag in Udenhout. Als er echt urgentie is, dan staat iedereen klaar, op zijn eigen manier.

RS *Ik ben het meest trots op de diversiteit aan mensen, ook met de verschillende rugzakjes. Zij vinden hier een dagbesteding én krijgen weer een netwerk. En op de kwaliteiten die vrijwilligers meebrengen.*

Hoe ben en blijf je onderscheidend?

JH Dat is voor ons als organisatie wel een punt. We hebben hier geen eigen projecten. Juist omdat we het zoveel mogelijk vanuit de mensen organiseren, in samenwerking met Udenhoutse vrijwilligers. Het zijn geen vrijwilligers 'van ons'. Wij ondersteunen wel, maar altijd onder de vlag van het collectief. Dan blijft je rol ongezien, zoals ik eerder ook aangaf, maar dan wordt het wél gedragen door het dorp. Daar kiezen we bewust voor.

RS *Heel simpel: door op zijn tijd ook Nee te zeggen. Mooi voorbeeld: een tuin in Tilburg. Daar werken ze van bovenaf. Die beginnen met een plan van een of ander bureau, leggen daar een dure tuin neer en vragen dan of ik daar vrijwilligers bij kan zoeken? Nee dus, dat kan ik niet. Want het systeem is verkeerd. Je plant daar iets, die mensen hebben geen inspraak en krijgen er een heel lijstje bij van allemaal dingen die ze niet mogen. Zo krijg je geen draagvlak.*

Roland Samuëls *KIJK, IN DIT NEOLIBERALE SYSTEEM MOET JE ER AL SNEL EEN VERDIENMODEL VAN MAKEN OM JE EIGEN BROEK OP TE HOUDEN. DAN GA JE SOMS KEUZES MAKEN DIE IN STRIJD ZIJN MET WAT JE EIGENLIJK VOOR OGEN HEBT.*

José van der Heijden *ALS JE ECHT WILT DAT EEN PROJECT DOOR HET DORP, DE VRIJWILLIGERS GEDRAGEN WORDT, MOET JE BLIJVEN VOLHOUDEN EN KLEINE STAPJES ZETTEN.*

Is dat je grootste les geweest?

RS *Inderdaad: vasthouden aan je visie. Kijk, in dit neoliberale systeem moet je er al snel een verdienmodel van maken om je eigen broek op te houden. Dan ga je soms keuzes maken die in strijd zijn met wat je eigenlijk voor ogen hebt. Wij hebben het zelf meegemaakt bij de Stadstuinderij. Daar zijn we begonnen met vrijwilligers, maar vanwege het verdienmodel kwamen er mensen van de dagbesteding bij. En die moeten natuurlijk begeleid worden, door betaalde krachten. De vrijwilligers van het eerste uur moesten vervolgens mee in de structuur van de dagbesteding. Dat werkte voor de meesten niet. Die dachten: voor wie staan we dit nou eigenlijk te doen? En waar worden die begeleiders allemaal van betaald? Die voelden zich daar niet meer thuis. Terwijl we het voor hen juist waren begonnen.*

En José, wat is de belangrijkste les die jullie geleerd hebt?

JH *Dat je veel geduld moet hebben! Als je echt wilt dat een project door het dorp, de vrijwilligers gedragen wordt, moet je blijven volhouden en kleine stapjes zetten. Iedereen heeft het al superdruk maar wil graag helpen. Door het goed te laten bezinken en mensen er echt bij te betrekken heeft het meer kans van slagen en is*

het een project van het dorp en niet van professionals.

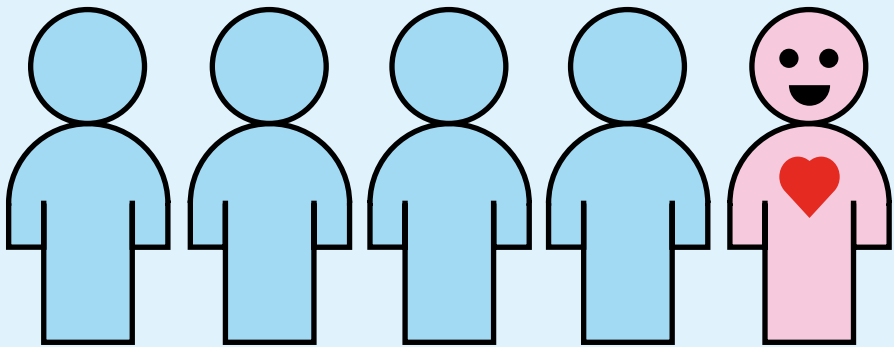
Voor een goede samenwerking is het ook belangrijk dat je je eigen belangen een stukje naar de achtergrond plaatst. En dat ieder op zijn eigen stoel blijft zitten! Ieder heeft zijn eigen kwaliteiten, expertise en doelen. Kijk juist waar je elkaar kunt aanvullen.

Wat willen jullie elkaar nog meegeven?

RS *Wees niet bang voor je eigen identiteit. En geloof daarin. Niet te bescheiden zijn. Ik denk dat jullie heel veel van ons kunnen leren, maar wij ook heel veel van jullie. Bijvoorbeeld hoe je organisatorisch iets in elkaar steekt, want daar zijn wij helemaal niet zo mee bezig. En hoe je dingen kunt continueren. Wat ContourdeTwern van ons kan leren? Kleur eens buiten de lijntjes. Doe dat nou eens. Wees gewoon onderscheidend en laat je niet dwingen om jouw positie door een ander te laten bepalen.*

JH *Ik vind het heel goed om te horen hoe jullie bij Social Energy werken. Dat je mensen aantrekt door iets tastbaars neer te zetten. We zouden dit eigenlijk veel meer moeten doen, gewoon eens met andere initiatieven kennismaken. Samen kunnen we zoveel meer betekenen voor de mensen.*

EYE OPENERS

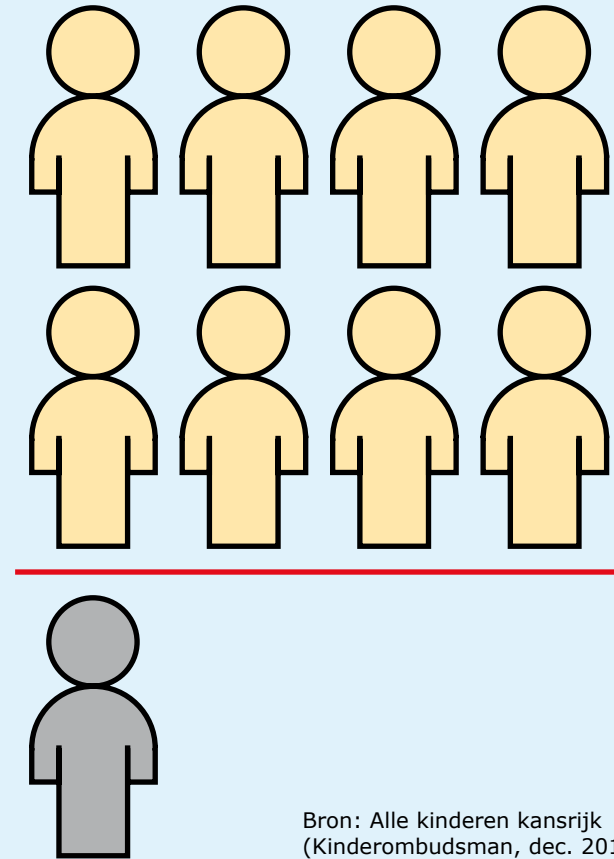

**ZEER
GELUKKIGEN
VAAK
OOK ZEER
GEZOND**

Eén op de vijf Nederlanders geeft zijn geluk een 9 of 10. Vooral gehuwden, mensen in de hoogste inkomenscategorie en werkenden geven naar verhouding vaak aan zeer gelukkig te zijn. Scheiden, werkloosheid, een lage opleiding en laag inkomen blijken minder gunstig voor je geluksgevoel. Gezondheid en geluk is, niet bijster verrassend, juist wel een ideale combi:

86 procent van de 18-plussers die zichzelf zeer gelukkig noemt, ervaart een goede of zeer goede gezondheid. Andere opvallende constatering: ongelukkigen hebben minder sociale contacten, doen minder vrijwilligerswerk en hebben minder vertrouwen in de medemens.

Bron: CBS (cbs.nl, 20 maart 2018)

**1 OP DE 9
KINDEREN
GROEIT OP
IN ARMOEDE**

Het gaat goed in Nederland, maar de crisis is nog lang niet voor iedereen voorbij. 1 op de 9 kinderen leeft onder de armoedegrens. Dat zijn 378.000 kinderen die zich zorgen maken of er wel geld is voor eten of schoolspullen, die vaak niet meekunnen op schoolreisjes, die stress voelen bij hun ouders en die vaak ook zelf gespannen zijn en zich op school moeilijker kunnen concentreren. Opgroeien in armoede is meer dan het niet hebben van spullen. Het brengt schaamte met zich mee, maakt dat je je als kind minder voelt en beperkt je toekomstperspectief.

Bron: Alle kinderen kansrijk (Kinderombudsman, dec. 2017)

HOE ROTTERDAM WERK MAAKT VAN LOKALE INCLUSIE

Rotterdam werd vorig
jaar tweede bij de
*Europese Access
City Award*.

Een mooie beloning voor de
jarenlange inzet om van Rotterdam
een toegankelijke stad te maken,
voor iedereen. De gemeente zag het
vooral als aanmoediging om door te
gaan op de ingeslagen weg. Met het
project 'Rotterdam Onbeperkt' wil
zij het VN-verdrag voor de rechten
van mensen met een beperking
implementeren in Rotterdam.

Mirjam de Leeuwe, projectmanager
van Rotterdam Onbeperkt, vroeg Zet
een inventarisatie uit te voeren als
input voor de lokale inclusie agenda
die elke gemeente moet opstellen.

Mirjam de Leeuwe

HOE ROTTERDAM WERK MAAKT
VAN LOKALE INCLUSIE

>

Verbeterpunten.
Knelpunten.
Actiepunten.

Zet organiseerde interactieve werksessies rond acht thema's (zie kader), waar ruim 200 medewerkers van verschillende gemeentelijke afdelingen aan deelnamen. Doel: in kaart brengen waar de belangrijkste verbeter-, knel- en actiepunten liggen in relatie tot toegankelijkheid en inclusie. We spreken Mirjam naar aanleiding van de rapportage die Zet opleverde. Deze bevat voor haar geen grote verrassingen, doordat ze alle sessies in elk geval voor een deel heeft bijgewoond. We raken een aantal belangrijke aspecten en resultaten van het proces.

Blikverruimende oefening

Vast onderdeel van elke sessie was een oefening om deelnemers zelf te laten ervaren wat het is om een beperking te hebben. Bijvoorbeeld in een rolstoel naar het toilet gaan en zelf de transfer maken vanuit de rolstoel naar het toilet. Anderen kregen de opdracht met oordoppen

"Wat willen we de komende jaren daadwerkelijk gaan doen en wat heb je daar voor nodig? Dat aspect hebben we vanaf de tweede sessie wel opgenomen in het programma, maar we kwamen vaak net wat tijd tekort om er dieper op door te gaan." Ze kijkt evenwel tevreden terug op het proces. "Volgens mij hebben we voor de goede aanpak gekozen, ook door eerst voor elk thema een intakegesprek te organiseren met betrokken medewerkers. Hier kwam waardevolle input uit voor Francis en Jim (de Zet-adviseurs die het traject begeleidden, red.)."

Het hele leven

Rotterdam onderschrijft van harte het adagium 'nothing about us without us', één van de leidende principes van het VN-verdrag. "We zijn, in samenwerking met de Brede Raad 010, gestart met een bijeenkomst met Rotterdammers met een beperking, om te horen waar zij tegenaan lopen en wat er beter kan. Dan zie je dat toegankelijkheid het hele leven raakt. Daar zijn ook de thema's uit voortgekomen waar we mee aan de slag zijn gegaan. Zelf hebben we daar nog een achtste thema aan toegevoegd: Rotterdam als toegankelijke werkgever. Het is altijd goed om ook kritisch naar jezelf te kijken en we willen graag een voorbeeldfunctie vervullen."

Zet-adviseur Francis Meulendijks (rechts) in gesprek met deelnemers.

Ervaringsdeskundigen

Ook tijdens het traject was de inbreng van ervaringsdeskundigheid verzekerd, doordat er in elke sessie wel een medewerker met een beperking aanschoof. De Brede Raad 010 was uitgenodigd voor de aftrapbijeenkomst. Deze adviesraad, met onder andere ervaringsdeskundigen, adviseert het college over sociaal gemeentelijk beleid. De leden ervan namen bewust niet deel aan de interactieve werksessies, zodat de medewerkers

Nóg concreter

Wat Mirjam een volgende keer misschien ook anders zou doen: nóg concreter op acties richten.

Nét even anders

"Het is duidelijk en logisch dat we op alle gebieden nog wel wat te doen hebben, maar ik vond het heel fijn om ook bevestigd te krijgen dat er al zoveel gebeurt in onze stad. Veel collega's hebben vanuit de ervaring op hun thema concrete ideeën aangedragen om de toegankelijkheid nog verder te vergroten. Uiteraard in de brede zin van het woord: fysieke en sociale toegankelijkheid én de toegankelijkheid van informatie. Je zag ook een mooie wisselwerking tussen mensen die er al langer aan werken en degenen voor wie het relatief nieuw is. Het is toch vaak een kwestie van doorkrijgen hoe het nét even anders kan." Wat Mirjam

betreft is de grote uitdaging dat het inclusief denken door de hele organisatie wordt gedeeld. "Dat iedere medewerker weet dat het VN-verdrag er is en wat dat betekent. En actief gaat meekijken wat er nóg toegankelijker kan." Communicatie is dan ook een belangrijk onderdeel van Rotterdam Onbeperkt. "We zetten heel nadrukkelijk in op bewustwording onder andere via intranet en ons personeelsblad. Maar we ontwikkelden ook een beeldtaal en maakten we een filmpje over toegankelijkheid in Rotterdam."

Aanbevelingen

Uit de werksessies kwamen enkele grote, aansprekende ambities naar voren, die zeker kunnen helpen om de samenwerking tussen verschillende gemeentelijke afdelingen te bevorderen. Eén van de aanbevelingen van Zet is die ambities vervolgens ook op te knippen in kleine, haalbare stappen, zodat je sneller resultaten boekt en die ook kunt delen met je organisatie en je inwoners. "Dat sluit helemaal aan bij de weg die we zelf al hebben gekozen: elkaar zoveel mogelijk informeren, inspireren en daardoor motiveren. " Mirjam omarmt ook de suggestie om goed te kijken bij welke actiepunten je (maatschappelijke) partners in de stad kunt betrekken. "De implementatie van het VN-verdrag is niet alleen een zaak van de gemeente. We zien dat partners in de stad daar ook mee bezig zijn. Daar kunnen we elkaar alleen maar versterken. Dat pakken we de komende jaren zeker verder op."

Op de agenda

Als Mirjam alle reacties op de rapportage binnen heeft, stelt ze samen met een collega het plan van aanpak op voor de lokale inclusie agenda. Daar betrekken ze ook andere collega's bij die actief zijn op de betreffende thema's. En zeker ook de ervaringsdeskundigen. Als het concept er ligt volgt ook de terugkoppeling met alle medewerkers die hebben meegewerkt aan de inventarisatie. "Zo houden we

In de genen

Iedereen betrokken en geïnformeerd en het onderwerp onder de aandacht."

Het nieuwe collegeakkoord stemt Mirjam positief: "Daar kom je inclusie redelijk vaak in tegen. Ook de wethouder is enthousiast en vindt het onderwerp heel belangrijk. Maar het allerbelangrijkste is dat

inclusie echt in onze genen gaat zitten. We moeten het automatisch en vanzelfsprekend meenemen in nieuw beleid of nieuwe plannen, zoals het aanleggen van een nieuwe speelplaats. Dan denk je, naast alle andere dingen, ook na over toegankelijkheid. Dat hoeft echt niet veel extra tijd en geld te kosten. In elk geval stukken minder dan wanneer je naderhand zaken moet aanpassen."

- De inclusieve thema's van Rotterdam
- Onbeperkt opgroeien
 - Toegankelijke buitenruimte en openbare gebouwen
 - Toegankelijke vrijetijdsbesteding: sport, cultuur en evenementen
 - Toegankelijk wonen
 - Toegankelijke zorg, welzijn en ondersteuning
 - Toegankelijke persoonlijke mobiliteit en vervoer
 - Werk, arbeidsmarkt en participatie
 - Rotterdam als toegankelijke werkgever

ZO ZIE IK HET

Kamieke van de Riet
Programmamanager
Mobiliteit is meedoen

Foto: Zet

"Het mes snijdt aan twee kanten, gebruik dan ook de inzichten en budgetten van twee kanten." Mobiliteit is naast een technisch aspect van ruimtelijke ordening een belangrijke voorwaarde om te kunnen meedoen in de samenleving. Er is een transitie gaande in de mobiliteitswereld. Grijp die kans om de krachten te bundelen.

Het klassiek openbaar vervoer staat onder druk. Overheden weten dat het anders wordt, maar hoe de

mobiliteit van de toekomst er uit ziet is nog onduidelijk. Mobiliteit als dienst is hét nieuwe thema in de vervoerswereld. Dit gaat uit van maximale keuzevrijheid tussen vervoersmiddelen en digitaal reserveren en betalen via een online platform. Maar wat betekenen deze ontwikkelingen voor mensen die geen auto rijden, niet (meer) kunnen fietsen of geen smartphone kunnen bedienen?

Vervoer heb je nodig om deel te nemen aan activiteiten zoals werk en onderwijs, sociale activiteiten en (mantel)zorg. Belangrijk voor het voorkomen van werkloosheid, gezondheidsschade, eenzaamheid en sociale uitsluiting. Mobiliteit is niet alleen een belangrijke voorwaarde voor een bereikbare, aantrekkelijke en leefbare stad, maar ook voor sociaal actieve en gezonde bewoners. In mijn werk merk ik helaas dat er vaak nog te weinig samenwerking is tussen gemeentelijke afdelingen Mobiliteit en Sociaal.

Er zijn tal van mooie initiatieven in kernen en wijken, van inwoners die het heft in eigen hand nemen. Met vrijwilligers organiseren zij vervoer voor de mensen in hun gemeenschap die zelf niet in staat zijn om van A naar B te komen. Omdat ze vervoer zien als de sleutel tot actieve deelname aan de samenleving. Om deze activiteiten een duurzaam karakter te geven, is een bijdrage van de gemeente wenselijk, financieel en faciliterend. Ik ben er van overtuigd dat een kleine investering in een vervoersinitiatief zich meer dan terugverdient in een besparing op de Wmo-uitgaven. Langer zelfredzaam + minder eenzaamheid = minder (mantel)zorg. Dus afdelingen Mobiliteit en Sociaal, omarm die mooie initiatieven op het snijvlak van mobiliteit en kwetsbare burgers en ga in gesprek met elkaar. Bundel je krachten en pluk er samen de vruchten van!

Annelies de Ridder
Gemeente 's-Hertogenbosch,
teamleider verkeersplanologie

De bereikbaarheid van dorpen hangt nauw samen met de leefbaarheid en levendigheid, en daarmee met het welzijn van mensen. Waar buslijnen wegvallen voeren we dan ook gesprekken met dorpsbewoners. Eerst over de ontevredenheid, want het voelt voor hen vaak als afscheid. Daarna praten we door over wat wél kan, door te inspireren en te helpen richting levensvatbare initiatieven. De ene wijk kiest voor busjes, een andere gaat voor een slimme app. We financieren soms ook mee, vanuit het sociale domein. Vaak is dat een lange weg, waar we de collega's van het sociale domein best beter in kunnen betrekken, juist om het breed te blijven zien.

Christophe van der Maat
Gedeputeerde Mobiliteit
provincie Noord-Brabant

De manier waarop we reizen gaat de komende jaren inderdaad stevig veranderen. Die zelfrijdende auto gaat er komen en het vervoer per trein, HOV-bus en deelfietsen zal steeds beter op elkaar maar ook op ieders persoonlijke wensen aangepast worden. Die ontwikkelingen gaan ervoor zorgen dat Brabanders sociale en actieve mensen blijven die ondanks een beperking of hogere leeftijd midden in de samenleving staan. Maar zolang die technische noviteiten nog niet voor iedereen te gebruiken zijn, zie ik dat Brabanders het heft in eigen hand nemen. De Dorpsauto in Boerdonk is nog steeds een prachtig voorbeeld hoe mensen naar elkaar omzien en er vrijwillig voor zorgen dat dorpsgenoten mee kunnen blijven doen. Voor dat soort initiatieven staat mijn deur en portemonnee altijd open!

Foto: Sander Voedeler

Angela van der Kloof, MSc
Adviseur Fietsmobiliteit
bij Mobycon

Jaren terug haalde een jonge man zonder armen op een aangepaste fiets mij in. Dit veranderde mijn kijk op wat een fiets, een fietser en fietsen is. Fietsuitvindingen als bakfietsen, duofietsen, fietstaxi's, transportfietsen en aanhangers, gecombineerd met elektrische trapondersteuning en navigatiesystemen maken het mogelijk om een groot deel van onze verplaatsingen op een fiets-achtig

voertuig te doen. Het idee toelaten dat dit mogelijk is, toegang tot de juiste fiets-achtigen faciliteren en deze leren bedienen zijn hiervoor de voorwaarden. Wanneer fietsmobiliteit en sociale veerkracht elkaar vanuit die mindset en met creativiteit ontmoeten, geloof ik dat we bijna iedereen in de toekomst kunnen laten genieten van de lol van fietsen, met gezondheidswinst en minder overlast van verkeer als bonus.

ZO ZIEN WIJ HET

"WE MAKEN GOEDE STAPPEN,
MAAR WE ZIJN NOG LANG
NIET KLAAR"

THIJS VAN DE SCHOOT

"Een duurzaam inclusieve
samenleving vraagt om een
economisch stelsel waarin
iedereen kan meedoen. Daarom
geloof ik in de meerwaarde van
ondernemers en initiatiefnemers
die de maatschappelijke winst
voorop stellen. SomerenTEA
is een mooi voorbeeld van die
betekeniseconomie. Mariëlle Swinkels
gaat thee verbouwen en vermarkten
in de Peel. Dat avontuur grijpt ze aan
om generaties samen te brengen,
jongeren een leerwerkplaats te
bieden en bij te dragen aan andere
global goals van de VN."

Ik ken haar ook van het project
Ithaca, waarin we internationaal
én in Brabant leren wat wel en
niet werkt op het gebied van
oplossingen voor langer thuis wonen.
De Europese uitwisseling helpt
ons reflecteren op de Brabantse
context en op blinde vlekken in
onze eigen situatie. Wat me erg
inspireert is het enthousiasme en
de onbaatzuchtigheid van sociale
ondernemers zoals Mariëlle, die zich
veel extra werk op de hals halen,
omdat ze willen laten zien dat het
ook anders kan. Dat zal ook wel
moeten. Want als we op deze voet
doorgaan richten we de aarde ten
gronde en dreigt een grote groep
mensen op termijn de boot te
missen. Gelukkig ben ik een optimist.
Er gebeurt veel op dit moment. We
maken goede stappen, maar we zijn
nog lang niet klaar.

Mijn hart ligt bij maatschappelijke
vraagstukken rond gezondheid,
de belangrijkste basis voor onze
kwaliteit van leven. Dat gaat
veel verder dan zorg, zoals je
bijvoorbeeld ziet in programma's
over positieve gezondheid. In mijn
ogen is gezondheid een punt van
aandacht voor het gehele publieke
domein, van openbare ruimte
en infrastructuur tot economie,
landbouw en sociale zaken. Aan
dergelijke crossovers lever ik als
gezondheidswetenschapper graag
mijn bijdrage."

Thijs van de Schoot, MSc

De afgelopen jaren heb ik het meerdere keren gezegd: het gaat overall goed in Brabant. Maar ik wil dat het overal goed gaat, met alle Brabanders.

Dus ook met mensen met een laag inkomen, in de schuldhulpverlening, bij de voedselbank, zonder sociaal netwerk. Uit een onderzoek van PON, vorig jaar, bleek dat met name deze groep teleurgesteld is over de rol van de overheid. Mensen verwachten steeds meer, en het wordt alleen maar minder. Dat is ook precies waarom we als provincie het versterken van de sociale veerkracht als maatschappelijke opgave hebben benoemd. Want de overheid moet echt oog en oor houden voor meer kwetsbare mensen. Niet iedereen kan ervoor kiezen mee te gaan in de vaart der volkeren.

We moeten met elkaar investeren in sociale vaardigheden zoals inlevingsvermogen, zelfreflectie, initiatief nemen, nieuwsgierigheid,

foto Wim Roefs

samenwerken en volhouden. Maar dat gaat niet vanzelf. En wie pakt op wat niet vanzelf op gang komt?

Met het programma Versterken Sociale Veerkracht zijn we bezig met die zoektocht. Daarin is Stérk.Brabant een belangrijke schakel. Samen met Zet, Zorgbelang, PON en een toenemend aantal partners ondersteunen we initiatieven die de veerkracht versterken, en leren we wat initiatieven verder helpt en op welke manier we dat als provincie kunnen ondersteunen.

Met aandacht voor de meer kwetsbare mensen in onze samenleving. Met deze werkwijze ontdekken we ook wat de initiatieven belemmert. We ontdekken tegengestelde belangen, hokjes-denken, wetgeving, regels en afspraken die in de weg staan of niet passen, om er maar een paar te noemen.

Om voorbereid te zijn op de toekomst hebben we iedereen nodig. Alleen gezamenlijk zijn we immers in staat om oplossingen te vinden die alle Brabanders bereiken. Ik heb het dan ook over een terugkerende overheid: een provincie die samen met ondernemers, onderwijs en kennisinstellingen en bovenal de Brabanders werkt aan de toekomst van Brabant.

En die toekomst is van iedereen. Daar zorgen we met elkaar voor!

*Henri Swinkels,
Brabants gedeputeerde
Leefbaarheid en Cultuur*

UIT DE BIEB VAN ZET

In deze eerste LEEF! Met dementie veel persoonlijke verhalen, onder andere over hoe mensen met dementie kunnen blijven sporten, maar ook columns, boekentips en nieuwe wetenschappelijke en technologische ontwikkelingen rondom dementie. Leef! Met dementie is een initiatief van Convivio dat we één keer per jaar uitbrengen in samenwerking met de PGraad en met steun van de provincie Noord-Brabant. Het magazine kost €4,95 (inclusief verzendkosten), als bijdrage aan de volgende editie.

Je kunt het blad bestellen via info@dementievriendelijk.nl

Deze toolkit is ontwikkeld voor musea, maar helpt ook andere organisaties en ondernemers om beter toegankelijk te worden voor mensen met een lichamelijke of geestelijke beperking. Je krijgt concrete aanbevelingen en afmetingen voor fysieke aanpassingen en praktische handvatten voor het omgaan met gasten met verschillende beperkingen. Ook een handige zelfscan/checklist is onderdeel van de uitgave. Museum Open U is gerealiseerd met steun van het Revalidatiefonds, door intensieve samenwerking tussen het culturele veld, ervaringsdeskundigen en Zet als specialist toegankelijkheid.

Je kunt deze toolkit bestellen in de webshop van het Van Abbe Museum in Eindhoven of ter plekke aanschaffen in de museumshop.

Als afronding van een betrokken carrière schreef Margreeth Broens dit betoog over de rol en het belang van welzijn. Ze verbindt verleden, heden en toekomst door ontwikkelingen op het terrein van welzijn te schetsen. Ze stelt dat we de W anders zijn gaan duiden en waar dat toe heeft geleid. Dat we de W een beetje zijn kwijtgeraakt, maar dat Margreeth er een mooie plek voor heeft gevonden. Een waardevolle inspiratiebron voor iedereen die actief is in en rond het sociale domein. Juist omdat het thema je aan het denken zet. Margreeth boeit, verbindt en biedt perspectief.

Dit essay kun je gratis aanvragen, als boekje of PDF. Bel 013 544 1440 of mail je verzoek naar info@wijzijnzet.nl

VRAAG VAN HET JAAR

HOE VERBETER JE DE WERELD, ALS JE BIJ JEZELF MOET BEGINNEN?

We leven in een geweldige tijd. Nee, ik ben niet gek. We leven in een geweldige tijd, omdat we de kans hebben ons bestaan daadwerkelijk positief te veranderen. Nooit eerder waren we ons zo bewust van de noodzaak om onze leefomgeving te beschermen en onze samenleving menselijk te houden. Nooit eerder beschikten we over zoveel kennis, geld en technologie om de noodzakelijke stappen succesvol te nemen. Nooit eerder, tenslotte, waren zoveel mensen bereid hun gedrag hiervoor aan te passen. Een betere wereld begint immers bij jezelf.

Begin bij jezelf. Het lijkt simpel, maar schijn bedriegt. Een voorbeeld. In een recent krantenartikel maken milieubewuste jongeren zich boos over Shell dat de klimaatafspraken aan zijn laars lapt. Ze vinden dat onrechtvaardig: 'Terwijl wij nu maar beperkte invloed hebben, zullen wij later bedrijven en beleid op fossiele brandstoffen erven.' In dezelfde krant staat een artikel over jongeren die na hun eindexamen massaal voor een weekendvakantie naar een zonnige bestemming vliegen. Kortom: Shell moet zijn verantwoordelijkheid nemen, maar zelf doen we dat niet.

Wij zijn precies als onze jongeren. We vinden het allemaal lastig om het goede te doen, omdat we daarvoor iets moeten laten dat we heel graag willen. Het is het klassieke sociale dilemma tussen algemeen belang en eigen belang, waarover talloze psychologische studies zijn verschenen. Terwijl de schade voor het algemeen belang pas veel later merkbaar is, is het offer dat je moet brengen direct voelbaar. Zoveel altruïsme is alleen weggelegd voor de Nelson Mandela's van deze wereld.

De uitweg uit dit sociale dilemma is eenvoudig. Maak de vliegreis naar Ibiza minder aantrekkelijk. We hebben een grondige herwaardering en imagoverschuiving nodig van de zaken die we consumeren. Deze beweging is al zichtbaar rondom vleesconsumptie, roken, en ja, ook vliegen. Hoe minder aantrekkelijk de zaken zijn die we moeten laten voor het algemeen belang, des te gemakkelijker het is om bij jezelf te beginnen. Ik zou zeggen: begin maar.

Dr. Kaj Morel
Pionier van de betekenis-economie